

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Evidenčné číslo: 102003/B/2020/36122163469444100

Iránsko – Čínske obchodné partnerstvo v kontexte
Iniciatívy Pásu a Cesty

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA

Iránsko – Čínske obchodné partnerstvo v kontexte
Iniciatívy Pásu a Cesty

Bakalárska práca

Študijný program:	Medzinárodné podnikanie
Študijný odbor:	Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko:	Katedra medzinárodného obchodu OF
Vedúci záverečnej práce:	Ing. Zuzana Borovská

Bratislava 2021

Katarína Malatinová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú bakalársku prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru

Dátum:

podpis študenta

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa chcela poďakovať mojej vedúcej práce Ing. Zuzane Borovskej, za jej odborné znalosti, cenné rady a odporúčania, ktoré mi veľmi pomohli pri tvorbe mojej bakalárskej práce.

ABSTRAKT

MALATINOVÁ, Katarína: Iránsko-čínske obchodné partnerstvo v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty. Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu – Vedúci záverečnej práce: Ing. Zuzana Borovská. – Bratislava: OF EU, 2021, 50 s.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je na základe analýzy zhodnotiť iránsko-čínske partnerstvo v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty a identifikovať jeho silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby. Práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 5 grafy, 2 obrázky a 2 tabuľky. Prvá kapitola je venovaná historickému významu pôvodnej Hodvábnej cesty. Súčasťou prvej kapitoly je aj charakteristika cieľov a spôsobov financovania iniciatívy. V druhej kapitole uvádzame hlavný cieľ, parciálne ciele, metodiku práce a metódy skúmania. Záverečná kapitola prezentuje výsledky práce, ktoré tvorí prehľad a bilancia silných stránok, slabých stránok, vonkajších príležitostí a hrozieb Iniciatívy Pásu a Cesty.

Kľúčové slová: Iniciatíva Pásu a Cesty, strategické obchodné partnerstvo, medzinárodné vzťahy, zahranično-obchodná politika

ABSTRACT

MALATINOVÁ, Katarína: Iran-China Trade Partnership in the context of the Belt and Road Initiative. -University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce; Department of International Trade – Thesis Supervisor: Ing. Zuzana Borovská. – Bratislava: OF EU, 2021, 50 p.

The aim of the bachelor thesis is to evaluate the Iran – China trade partnership in the context of the Belt and Road Initiative and to identify its strengths, weaknesses, opportunities and threats. The thesis is divided into 3 chapters. It contains 5 graphs, 2 tables and 2 pictures. The first chapter is dedicated to the historical significance of the original Silk Road. The first chapter also includes the summary of goals and methods of financing the project. In the second chapter we present the main goal of the thesis and its partial objectives. The second chapter also includes work methodology and research methods. In the last chapter we present the results, which contains the overview of strengths, weaknesses, opportunities and threats of the Belt and Road Initiative.

Key words: The Belt and Road Initiative, strategic trade partnership, international relations, foreign trade policy

Obsah

ÚVOD.....	10
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ.....	11
1.1 INICIATÍVA PÁSU A CESTY	11
1.1.1 Počiatky projektu	11
1.1.2 Vznik Iniciatívy Pásu a Cesty.....	12
1.1.3 Ciele a financovanie projektu	14
2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA	17
3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA	19
3.1 HOSPODÁRSTVO ČÍNSKEJ ĽUDOVEJ REPUBLIKY	19
3.1.1 Historický a politický vývoj Čínskej ľudovej republiky	20
3.1.2 Zahraníčny obchod Čínskej ľudovej republiky.....	23
3.2 HOSPODÁRSTVO IRÁNU.....	24
3.2.1 Historický a politický vývoj Iránu.....	24
3.2.2 Sankcie.....	27
3.2.3 Makroekonomické trendy.....	29
3.2.4 Zahraníčny obchod Iránu	30
3.3 IDENTIFIKÁCIA IRÁNSKO-ČÍNSKEJ SPOLUPRÁCE V KONTEXTE INICIATÍVY PÁSU A CESTY	31
3.4 SWOT ANALÝZA VZÁJOMNÉHO IRÁNSKO-ČÍNSKEHO PARTNERSTVA	36
3.4.1 Silné stránky iránsko-čínskeho partnerstva	36
3.4.2 Slabé stránky iránsko-čínskeho partnerstva	37
3.4.3 Príležitosti iránsko-čínskeho partnerstva	38
3.4.4 Hrozby iránsko-čínskeho partnerstva.....	39
3.4.5 Vyhodnotenie SWOT analýzy.....	40
ZÁVER	42
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	44

Zoznam grafov

Graf 1 Vývoj zahraničného obchodu tovarov a služieb ČĽR (v mld. USD, 2001 – 2020)	23
Graf 2 Vývoj zahraničného obchodu tovarov a služieb Iránu (v mld. USD, 2001 – 2020)	31
Graf 3 Komoditná štruktúra čínskeho vývozu do Iránu (v mld. USD, 2019)	33
Graf 4 Komoditná štruktúra čínskeho dovozu z Iránu (v mld. USD, 2019)	34
Graf 5 Vývoj exportu Iránu do ČĽR a importu Iránu z ČĽR (v mld. USD, 2012 – 2019)	35

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Historická mapa Hodvábnej cesty	12
Obrázok 2 Mapa Iniciatívy Pásu a cesty	13

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Makroekonomické ukazovatele Iránu (2016 – 2019)	29
Tabuľka 2 Silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby iránsko-čínskeho partnerstva	40

Zoznam skratiek

AIIB	Ázijská infraštruktúrna investičná banka (z angl. „Asian Infrastructure Investment Bank“)
AIOC	Anglo-iránska ropná spoločnosť (z angl. „Anglo-Iranian Oil Company“)
ASEAN	Združenie národov juhovýchodnej Ázie (z angl. „Association of Southeast Asian Nations“)
Bpd	Barel za deň (z angl. barrel per day)
BRI	Iniciatíva Pásu a Cesty (z angl. „Belt and Road Initiative“)
CIA	Ústredná spravodajská služba (z angl. „Central Intelligence Agency“)
ČĽR	Čínska ľudová republika
HDP	Hrubý domáci produkt
NDB	Nová rozvojová banka (z angl. „New Development Bank“)
OBOR	Jeden pás, jedna cesta (z angl. „One Belt, One Road“)
OPEC	Organizácia krajín vyvážajúcich ropu (z angl. „Organization of the Petroleum Exporting Countries“)
OSN	Organizácia Spojených národov
PZI	Priame zahraničné investície
USA	Spojené štáty americké (z angl. „United States of America“)
USD	Americký dolár
WTO	Svetová obchodná organizácia (z angl. „World Trade Organization“)
ZSSR	Zväz sovietskych socialistických republík

ÚVOD

Iniciatívu „*Novej hodvábnej cesty*“ predstavil Si Ťin-pching v septembri 2013 počas turné po Strednej Ázii. Novozvolený čínsky prezident spomenul v Astane (Kazachstan) svoj plán obnovenia niekdajšej obchodnej cesty, ktorá pred takmer 2 000 rokmi spájala čínsky Xi'an so sýrskou Antiochiou (dnešné Turecko). Si Ťin-pching ponúkol svojim susedom nové obchodné partnerstvá. V máji 2017 usporiadala ČĽR prvé medzinárodné fórum o Novej hodvábnej ceste, na ktorom bolo okrem čínskeho prezidenta prítomných dvadsaťosem politických lídrov zúčastnených krajín. V podobe monumentálneho projektu, ktorý bol pôvodne zameraný na prepojenie Ázie a Európy prostredníctvom rozsiahlej siete pozemných a námorných infraštruktúr, boli od začiatku načrtnuté hospodárske, energetické a strategické otázky. Program BRI, ktorý čínsky prezident nazval „*projektom storočia*“ a ktorý bol v roku 2016 premenovaný na Iniciatívu Pásu a Cesty (z angl. BRI, Belt and Road Initiative) sa vyvinul rýchlo najmä vďaka novým nadnárodným trasám, ktoré pozostávajú zo siete cestných, námorných a železničných koridorov spájajúcich Áziu, Európu, Afriku a dokonca aj Latinskú Ameriku. Iniciatíva BRI má dva hlavné východiskové motívy: železničnú dopravu (Silk Road Economic Belt) a námornú dopravu (Maritime Silk Road). Dva odlišné segmenty, ktoré sú samy rozdelené na niekoľko častí, majú jeden cieľ; a to pomocou dopravnej infraštruktúry posilniť vplyv ČĽR v globálnej geoeonomickej situácii. Iniciatíva Pásu a Cesty je často prirovnávaná aj k Marshallovmu plánu, nakoľko oba projekty vznikli s rovnakým cieľom – ekonomickou a spoločenskou obrodou určitých oblastí. V súčasnom svete je nemožné prehliadnuť globálnu stratégiu ČĽR, ktorej súčasťou je aj BRI. Irán a ČĽR sú od nepamäti významnými obchodnými partnermi, avšak význam iránsko-čínskej spolupráce po vzniku Iniciatívy Pásu a Cesty ešte vzrástol.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je na základe analýzy zhodnotiť iránsko-čínske partnerstvo v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty a identifikovať jeho silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby.

Práca je rozdelená do 3 kapitol. Prvá kapitola je venovaná historickému významu pôvodnej Hodvábnej cesty. Súčasťou prvej kapitoly je aj charakteristika cieľov a spôsobov financovania iniciatívy. V druhej kapitole uvádzame hlavný cieľ, parciálne ciele, metodiku práce a metódy skúmania. Záverečná kapitola pozostáva z praktickej časti, v ktorej sú prezentované výsledky práce. V tejto kapitole sa venujeme charakteristike hospodárstva ČĽR, hospodárstva Iránu a zhodnoteniu ich vzájomnej spolupráce.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Prvá kapitola tejto bakalárskej práce je venovaná analýze teoretických východísk obchodného partnerstva Iránu a ČĽR v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty, ktorá je novým rozvojovým projektom iniciovaným Čínou. V tejto časti záverečnej práce preskúmame historický význam starej Hodvábnej cesty a porovnáme ju s obchodnými cestami predpokladanými v rámci súčasnej Iniciatívy Pásu a Cesty, skonfrontujeme podobnosti a rozdiely medzi hodvábnymi cestami oboch epoch. V podkapitolách ďalej analyzujeme komplexnú obchodnú a finančnú stratégiu Iniciatívy Pásu a Cesty, ekonomickú charakteristiku Iránu a ČĽR a ich bilaterálne vzťahy.

1.1 Iniciatíva Pásu a Cesty

Projekt Iniciatívy Pásu a Cesty možno považovať za najdôležitejší projekt čínskej zahraničnej politiky. Historický počiatok novodobej iniciatívy, ktorá je často označovaná aj ako „*Nová hodvábná cesta*“ siaha k starovekej Hodvábnej ceste, ktorej názov si vypožičal čínsky prezident Si Ťin-pching.

1.1.1 Počiatky projektu

V prvej polovici 21. storočia sa bezpochyby začalo naplňovať proroctvo francúzskeho cisára Napoleona Bonaparteho „*Čína je spiaci obor. Nechajte ju spať, pretože až sa prebudí, otrasie to svetom.*“¹

Iniciatíva Pásu a Cesty sa často označuje ako Nová hodvábná cesta a preto prirovnanie projektu BRI k starovekej a stredovekej obchodnej ceste nie je náhodné. Hodvábná cesta poskytla Číne spojenie s Európou cez Strednú Áziu, čo čínskej aj európskej civilizácii poskytlo príležitosti na nákup exotického tovaru a popri tom rozvíjala stredoázijský región. Koncept projektu BRI je analogickým pokračovaním pôvodnej Hodvábnej cesty. Obchodná trasa si kladie za cieľ spojiť rozvinuté prímorské mestá vo východnej Číne so západoeurópskymi krajinami cez strednú Áziu a rôzne ďalšie ázijské regióny, podobne ako starodávna Hodvábná cesta.²

¹ CHELALA, Cesar. THE TIMES OF ISRAEL: Napoleon's prophecy about China [online]. [cit. 6.1. 2021]. Dostupné na: <https://blogs.timesofisrael.com/napoleons-prophecy-about-china/>

² Investopedia. One Belt One Road (OBOR) [online]. [cit. 2020-12-01]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/o/one-belt-one-road-obor.asp>

Klasická Hodvábna cesta (resp. Hodvábne cesty) bola sieť obchodných ciest spájajúcich Čínu so Stredomorím. Trasy slúžili ako hlavné spojenie medzi Európou a východnou Áziou, ktoré prinieslo hospodársku a kultúrnu výmenu medzi euroázijskými civilizáciami. Hodvábna cesta sa zrodila v 2. storočí pred našim letopočtom, keď sa Čína začala angažovať v diplomatických stykoch s krajinami strednej Ázie a prežila takmer dvetisíc rokov.

Obrázok 1 Historická mapa Hodvábnej cesty

The Silk Road and Arab Sea Routes (8th - 14th Centuries)

Zdroj: MEDIUM. Making China great again [online]. [cit. 10.1. 2021]. Dostupné na internete: <https://medium.com/discourse/making-china-great-again-42743d68d6ee>.

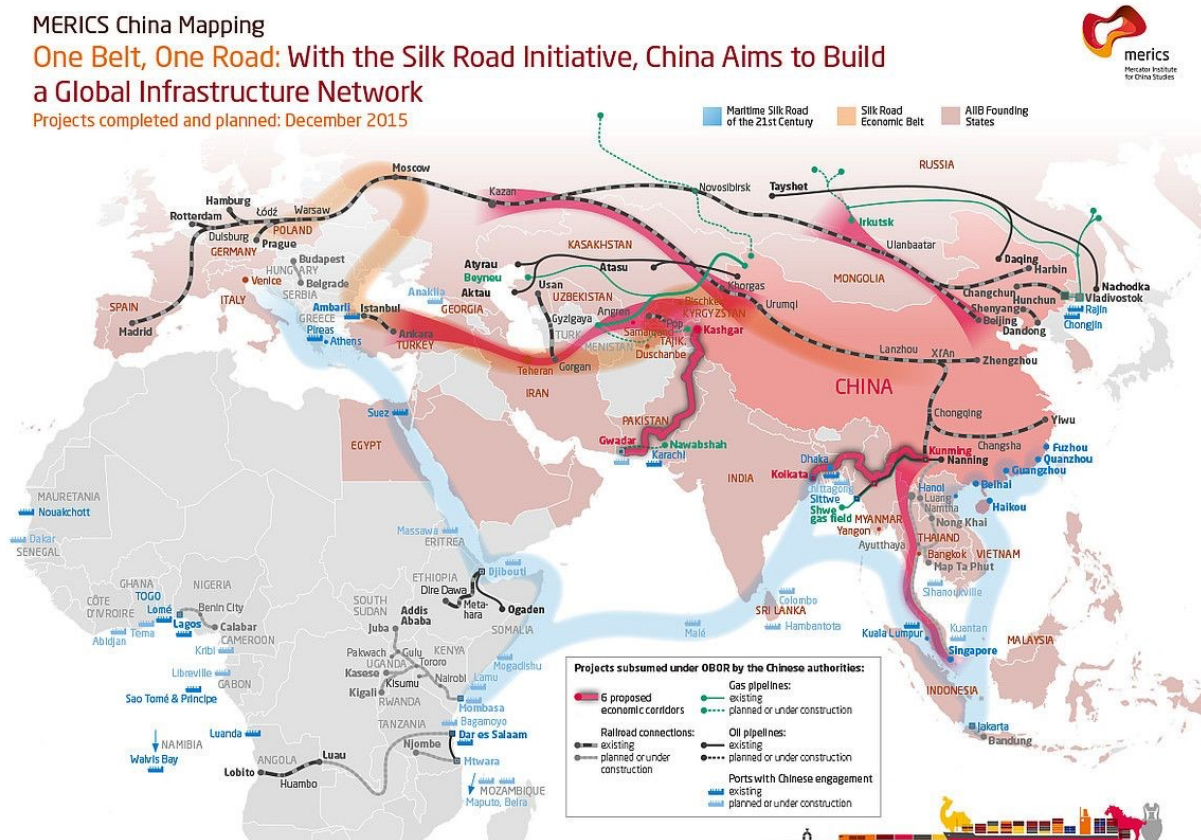
Pôvodná Hodvábna cesta spájala mesto Suzhou vo Východočínskom mori so Stredozemným morom. Hodvábnu cestu spájalo niekoľko menších obchodných trás s množstvom miest v Strednej Ázii, Strednom východe a v Malej Ázii. Pozemná trasa doplnila námornú, ktorá zahŕňala všetky hlavné prístavy v Juhočínskom mori, Indickom oceáne, Červenom mori a Stredomorí.

1.1.2 Vznik Iniciatívy Pásu a Cesty

Čínska iniciatíva je považovaná za jeden z najambicióznejších projektov, aké boli v novodobých dejinách skoncipované, predstavujúci súbor rozvojových a investičných iniciatív. Iniciatíva bola predstavená v septembri roku 2013 čínskym prezidentom Si Ťin - pchingom počas jeho návštevy Kazachstanu ako prísľub blízkych ekonomických väzieb a upevnenia vzájomnej spolupráce v eurázijskom regióne. Následne počas návštevy Indonézie v októbri 2013 zdôraznil prehĺbenie spolupráce ČĽR a Združených národov

juhovýchodnej Ázie – ASEAN prostredníctvom posilnenia námornej spolupráce. Projekt spoločného ekonomického a sociálneho rozvoja a prosperity nazval Námornou hodvábnou cestou 21. storočia.³

Obrázok 2 Mapa Iniciatívy Pásu a cesty

Zdroj : MERICs China Mapping. One Belt, One Road: The Silk Road Initiative [online]. [cit. 7.2. 2021]. Dostupné na: <https://merics.org/en/merics-analysis/infographicchina-mapping/china-mapping.html>

Belt and Road je teda kombináciou dvoch iniciatív a to pozemného „*Ekonomického pásu Hodvábanej cesty*“, ktorý pozostáva zo šiestich koridorov (ide o nasledovné koridory: Nový euroázijský pozemný most, koridor Čína – Mongolsko – Rusko, koridor Čína – stredná Ázia – západná Ázia, koridor Čína – poloostrov Indočína, koridor Čína – Pakistan a koridor Bangládeš – Čína – India – Mjanmarsko) a je považovaný za priameho pokračovateľa starej Hodvábanej cesty a tzv. „*Námornej hodvábanej cesty 21. storočia*“, ktorá vedie cez Melacký prieliv a Juhočínske more.⁴

³ Foreign Languages Press Co. Ltd, publikované Foreign Languages Press Co. Ltd : *Xi Jinping : The governance of China*, 2014, Beijing , 515 s. ISBN 978-7-119-09057-3

⁴ FALLON, Theresa, *The New Silk Road: Xi Jinping's Grand Strategy for Eurasia*. Tretie vydanie. New York: American Foreign Policy Interests, 2015, s. 140- 147, ISSN 1080-3920

1.1.3 Ciele a financovanie projektu

Oficiálny plán BRI je združiť krajiny zapojené do iniciatívy pomocou rozvojových plánov a opatrení zameraných na podporu medzinárodnej a regionálnej spolupráce. Patrí sem medzivládna spolupráca, komunikácia makropolitických cieľov, politická podpora pri realizácii rozsiahlych projektov a harmonizácia menovej politiky.⁵ Iniciatíva Pásu a Cesty je založená na piatich pilieroch spolupráce:

- Koordinácia politík (podpora medzivládnej spolupráce, viacúrovňová medzivládna výmena makropolitík a komunikačný mechanizmus);
- Infraštruktúra (zlepšenie prepojenia plánov výstavby infraštruktúry a systémov technických noriem);
- Odstránenie prekážok v obchode (zníženie investičných a obchodných prekážok, podpora regionálnej hospodárskej integrácie);
- Finančná integrácia (koordinácia a spolupráca v rámci monetárnej politiky, zriadenie finančných inštitúcií);
- Medziľudské vzťahy (kultúrna a akademická výmena, mediálna spolupráca).

Prvou z piatich priorít spolupráce, ktoré si ČĽR stanovila vo svojom oficiálnom akčnom pláne týkajúceho sa projektu BRI je koordinácia politík. Prostredníctvom tejto politickej priority chce medzi zúčastnenými krajinami vytvoriť komunikačný mechanizmus na vysokej úrovni, ktorý im umožní vzájomné zdieľanie politických plánov.

Medzi ďalšie priority patrí aj infraštruktúra, kde je zahrnuté zlepšenie infraštruktúry v zúčastnených krajinách, zosúladenie štandardov infraštruktúry a vytvorenie jedinečnej súvislej sieťovej infraštruktúry spájajúcej všetky štáty zapojené do iniciatívy. Táto časť iniciatívy zahŕňa aj spoluprácu pri rozvoji energetickej infraštruktúry a budovaní komunikačných sietí, kedy hovoríme o tzv. „*Informačnej hodvábnej ceste*“.

Tretou oblasťou je liberalizácia obchodu, teda odstránenie investičných a obchodných prekážok spolu s vytvorením zón voľného obchodu a posilnenia colnej spolupráce. Tento bod zahŕňa taktiež zníženie netarifných prekážok, uľahčenie a ochranu pre bilaterálne investičné dohody a užšiu spoluprácu pri využívaní prírodných zdrojov. V tejto oblasti je cieľové, aby krajiny zapojené do Iniciatívy Pásu a Cesty zaujali komplexný

⁵ The National Bureau of Asian Research. Backgrounder from Political and Strategic Implications of China's Belt and Road Initiative: A Concise Guide to the Belt and Road Initiative [online]. [cit 2021-04-18]. Dostupné na: <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>

postoj k priemyselnému rozvoju a spolupracovali na vytvorení priemyselných parkov pozdĺž celej Novej hodvábnej cesty.

Štvrtou prioritou je finančná integrácia, kedy chce ČĽR prehĺbiť finančnú spoluprácu s krajinami zapojenými do BRI. Dosiahnuť prehĺbenie kooperácie vo finančnom odvetví chce pomocou špecifických novozriadených inštitúcií, ide napríklad o Ázijskú infraštruktúrnú investičnú banku (AIIB), Novú rozvojovú banku (NDB BRICS) a Silk Road Fund. ČĽR tiež dúfa v posilnenie hospodárskej spolupráce krajín ASEAN a Šanghajskej organizácie pre spoluprácu (SCO).

Piata a posledná oblasť sa zaoberá medziľudskými vzťahmi. ČĽR plánuje medzi zúčastnenými krajinami uskutočniť kultúrne a akademické výmeny, mediálnu spoluprácu a dobrovoľnícke aktivity. Súčasťou piateho piliera je aj organizovanie kultúrnych podujatí, propagovanie turizmu a vedecká a politická spolupráca, zahŕňajúca činnosť mimovládnych organizácií.⁶

Hoci riadenie iniciatívy nespadá pod žiaden inštitucionalizovaný orgán, financovaná je prostredníctvom súčinnosti viacerých finančných inštrumentov. V dôsledku iniciatívy vznikli viaceré finančné inštitúcie - ide napríklad o AIIB, NDB a Silk Road Fund. Finančné inštitúcie v rámci iniciatívy Belt and Road delíme do troch skupín: multilaterálne, bilaterálne a národné finančné inštitúcie.

Ázijská infraštruktúrna investičná banka je v rámci Iniciatívy Belt and Road multilaterálnym aktérom. Iniciovaná čínskou vládou v roku 2014, AIIB začala fungovať v roku 2016 ako rozvojová banka. Medzi jej členov patria okrem ČĽR aj kľúčové krajiny EÚ ako Nemecko, Francúzsko a Taliansko. Zahŕňa tiež kľúčových hráčov v regióne BRI, ako sú India, Rusko a Austrália.⁷ Silk Road Fund alebo Fond Hodvábnej cesty je čínsky štátny investičný fond založený 29. decembra 2014. Celkový kapitál predstavuje 40 mld. USD pochádzajúcich zo 65 % priamo od štátu, zvyšok akcionárov tvoria tri čínske banky.⁸

⁶ PERMANENT MISSION OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TO THE UNITED NATIONS OFFICE AT GENEVA AND OTHER INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN SWITZERLAND. The Belt and Road Initiative: Progress, Contributions and Prospects [online]. [cit 2021-03-01]. Dostupné na: <http://www.china-un.ch/eng/zywjyjh/t1675564.htm>

⁷ France Diplomatie. La Banque asiatique d'investissement pour les infrastructures [online]. [cit 2021-02-10]. Dostupné na: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/asie-oceanie/les-dynamiques-d-integration-regionale/les-enceintes-de-cooperation-economique/article/la-banque-asiatique-d-investissement-pour-les-infrastructures>.

⁸ Silk Road Fund. Overview [online]. [cit 2021-01-03]. Dostupné na: <http://www.silkroadfund.com.cn/enweb/23775/23767/index.html>

Predpokladá sa, že iniciatíva BRI bude mať pozitívny vplyv na rozvoj obchodu a ekonomický rast zapojených štátov. Existuje však veľké množstvo odborníkov, ktorí sa k iniciatíve stavajú nedôverčivo. Skepticizmus vychádza najmä z geopolitických a geoekonomických obáv, pričom sa sleduje zvyšujúci sa celosvetový vplyv ČĽR a jej snahy upevniť svoje postavenie a obmedziť západný vplyv v ázijskom regióne. Podľa expertov je sporné, či sa Iniciatíva Pásu a Cesty nestala len sofistikovanejším nástrojom na naplnenie mocenských ambícií ČĽR.⁹

Podľa vyjadrenia bývalého ministra obrany USA Jima Mattis: „*V globalizovanom svete existuje veľa pásov a ciest a žiaden národ by sa nemal postaviť do pozície, kedy diktuje kadiaľ prechádza „Jeden pás a jedna cesta“*“. Na základe tohto komentára bol názov „*Jeden pás a jedna cesta*“ zmenený na „*Iniciatíva Pásu a Cesty*“, ktorý sa používa dodnes.¹⁰

⁹ VOON, P. Jan a XU, Xinpeng. Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics. *Impact of the Belt and Road Initiative on China's soft power: preliminary evidence* [online]. Oxfordshire: Taylor & Francis, 3.11. 2019, roč. 27, č. 1, s. 120-131. ISSN 1608-1625. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/ref/10.1080/16081625.2020.1686841?scroll=top>

¹⁰ THE ECONOMIC TIMES. On OBOR, US backs India, says it crosses “disputed “ territory: Jim Mattis. [online]. [cit 2021-01-03]. Dostupné na: <https://economictimes.indiatimes.com/news/company/corporate-trends/presenting-the-jury-for-the-economic-times-awards-for-corporate-excellence-2020/articleshow/80661650.cms>

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom bakalárskej práce je na základe analýzy zhodnotiť iránsko-čínske partnerstvo v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty a identifikovať jeho silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby. Predpokladom pre naplnenie primárneho cieľa je stanovenie a následná realizácia parciálnych cieľov, ktoré možno vymedziť nasledovne:

Parciálny cieľ teoretickej časti:

- vymedziť teoretické východiská Iniciatívy Pásu a Cesty.

Parciálne ciele praktickej časti:

- charakterizovať hospodárstvo Čínskej ľudovej republiky;
- charakterizovať hospodárstvo Iránu;
- identifikovať východiská a perspektívy iránsko-čínskej spolupráce.

Pre účely splnenia hlavného cieľa sme sa rozhodli použiť SWOT analýzu, ktorá skúži ako metodický nástroj hodnotiaci vnútorné silné stránky a slabé stránky a vonkajšie príležitosti a hrozby. Technika SWOT analýzy vytvára základ pri rozhodovacích procesoch a strategickom plánovaní. Cieľom SWOT analýzy nie je len spracovanie jednoduchého prehľadu silných a slabých stránok a potenciálnych príležitostí a rizík, ale predovšetkým idea dôkladnej štruktúrnej analýzy, poskytujúcej užitočné poznatky o strategickej situácii. Aplikácia SWOT analýzy musí smerovať k identifikácii, nájdeniu a posúdeniu vplyvov, k predikcii vývojových trendov vonkajšieho prostredia a vnútornej situácie analyzovaného objektu a ich vzájomných súvislostí. Iba SWOT analýza, realizovaná naznačeným spôsobom môže plniť významnú úlohu v procese tvorby stratégie ¹¹

Názov SWOT je zložený z prvých písmen anglických slov: Strengths = Silné stránky, Weaknesses = Slabé stránky, Opportunities = Príležitosti, Threats = Hrozby. SWOT je teda skratka pre vnútorné silné a slabé stránky organizácie a príležitosti a hrozby pochádzajúce z vonkajšieho prostredia. SWOT analýza môže byť uskutočňovaná z viacerých zámerov. Vo väčšine prípadov ide o vytvorenie stratégie, možno tiež definovať víziu a budúce ciele a taktiež identifikovať kritické body. ¹²

¹¹ LESÁKOVÁ, D. a kol. – Strategický marketingový manažment, Hronský Beňadik : NETRI 2004, ISBN 80-968904-8-4

¹² Grasseová, M., Dubec, R., a Řehák, D. – *Analýza podniku v rukou manažera*, Brno: Computer Press 2010. s. 325. ISBN: 978-80-251-2621-9

V záverečnej práci sme SWOT analýzu aplikovali na pozíciu iránsko-čínskeho partnerstva v rámci projektu BRI. Po zhodnotení geoeconomickej situácie a vzájomného zahraničného obchodu Iránu a ČĽR sme identifikovali silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby, vyplývajúcich zo vzájomného partnerstva. Na záver sme na základe vyššie uvedených faktorov posúdili postavenie vzájomného obchodného partnerstva Iránu a ČĽR v kontexte BRI.

3 Výsledky práce a diskusia

Hlavným cieľom bakalárskej práce je na základe analýzy zhodnotiť iránsko-čínske partnerstvo v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty a identifikovať jeho silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby. V záverečnej kapitole charakterizujeme hospodárstvo ČĽR a Iránu a ich vzájomné obchodné partnerstvo. Súčasťou poslednej kapitoly je aj charakteristika historických východísk ich spolupráce a identifikácia silných stránok, slabých stránok, príležitostí a hrozieb vyplývajúcich z iránsko-čínskeho partnerstva.

3.1 Hospodárstvo Čínskej ľudovej republiky

ČĽR je nepochybne jedným z hlavných politických aktérov súčasnosti s obrovským vplyvom na svetovú politiku. Pokiaľ ide o paritu kúpnej sily, ČĽR už prebehla USA a v súčasnosti je jednotkou na svetovom trhu.¹³ Napriek tomu, že HDP na obyvateľa ČĽR stále radí medzi rozvojové krajiny¹⁴, samotná veľkosť čínskej ekonomiky a jej ročný rast HDP z nej robí nielen globálneho ekonomického giganta, ale aj krajinu s neustále stúpajúcim politickým vplyvom.

Hoci prvenstvo vo veľkosti ekonomiky patrí USA, ČĽR je v súčasnosti najväčšou svetovou výrobnou ekonomikou a vývozcom tovaru. Ide o novoindustrializovanú ekonomiku a tiež najrýchlejšie rastúci spotrebiteľský trh na svete a druhého najväčšieho dovozcu tovaru.¹⁵ ČĽR predstavuje spolu s USA a štátmi EÚ27 najväčšieho globálneho aktéra medzinárodného obchodu, kde hrá významnú úlohu a v posledných rokoch sa čoraz viac angažuje v obchodných organizáciách a zmluvách. Najsilnejším pilierom čínskej ekonomiky je zahraničný obchod.¹⁶

¹³ The World Bank. Gross domestic product 2019, PPP. [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na: http://databank.worldbank.org/data/download/GDP_PPP.pdf

¹⁴ The World Bank. GDP per capita (current US\$) – China [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=CN&name_desc=false

¹⁵ BANSARD international. Focus on China Import, 2nd largest importer in the world [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na:

<https://www.bansard.com/en/news/Focus-on-China-Imports-2nd-largest-importer-in-the-world>

¹⁶ Foreign Languages Press Co. Ltd, publikované Foreign Languages Press Co. Ltd : Xi Jinping : The governance of China, 2014, Beijing , 22 s. ISBN 978-7-119-09057-3

3.1.1 Historický a politický vývoj Čínskej ľudovej republiky

Roky 1949 – 1976 sa v čínskej ekonomike vyznačujú hospodárskymi intervenciami komunistickej vlády Maa Ce-tunga.¹⁷ V roku 1949 bola čínska ekonomika, oslabená rokmi občianskej vojny, podľa sovietskeho vzoru v rámci mnohých poľnohospodárskych a priemyselných odvetví príkazová a v pozícii medzinárodného obchodu pomerne uzavretá. Preto sa hlavným cieľom vlády v období po roku 1949 stala obnova čínskeho hospodárstva. Prvý päťročný plán, ktorý platil od roku 1953 až do roku 1957 mal za cieľ podporiť industrializáciu ČĽR. Počas jeho plnenia vzrástla produkcia ocele štvornásobne (z 1,3 mil. ton na 5,2 mil.) a zvýšila sa aj poľnohospodárska produkcia. Päťročnica bola podporovaná sovietskym Ruskom, ktoré ČĽR poskytovalo poradenstvo, pomoc s logistikou a materiálnu pomoc. Od roku 1958 bola presadzovaná kampaň prezývaná „*Veľký skok vpred*“, ktorá zdôrazňovala agrárno-priemyselnú transformáciu krajiny, zvýšenie produkcie a budovanie komunizmu. Tento zámer vlády Maa Ce-tunga zlyhal a zapríčinil ekonomický kolaps, ktorý vyústil do tzv. „*Veľkého čínskeho hladomoru*“. Čínske poľnohospodárstvo sa vrátilo na úroveň z roku 1957 až v roku 1963. Priemysel sa vrátil na úroveň z roku 1960 až v roku 1966.¹⁸

Situácia sa čiastočne zmenila v roku 1976 po smrti Maa Ce-tunga, kedy sa k moci postupne dostal Teng Siao-pching a od roku 1978 sa začala hospodárska reformácia, ktorá mala za cieľ otvoriť čínsku ekonomiku zahraničným a postupný prechod k trhovej ekonomike. Táto transformácia si vyžiadala komplexné množstvo fiškálnych, finančných, podnikových, vládnych a právnych reforiem. Postmaoistické obdobie sa vyznačuje enormne rýchlym ekonomickým rastom, ktorý pretrval dodnes, a tiež vysokou mierou industrializácie a urbanizácie. Začiatok prudkého ekonomického rastu bol stimulovaný práve reformou čínskej ekonomiky a jej transformáciou z centrálne riadenej ekonomiky na systém „socialistického voľného trhu“. ¹⁹ Teng Siao-pching bol prezývaný aj „architekt modernej Číny“ a jeho reforma prebiehala v rámci štyroch oblastí modernizácie, v poľnohospodárstve, v priemysle, v národnej obrane, v oblasti vedy a výskumu. Cieľom reforiem bolo dosiahnutie hospodárskej nezávislosti a postupná obnova. Kľúčovými aspektami v rámci „*politiky otvorených dverí*“ boli aj globalizácia toku investícií a kapitálu a otvorenie sa

¹⁷ Mao Ce-tung bol od roku 1935 predseda čínskej Komunistickej strany. Po víťazstve občianskej vojny s nacionalistami sa stal najvyšším čínskym štátnym predstaviteľom. Vo funkcii zotrval až do svojej smrti.

¹⁸ JOHNSON, Paul. *Dějiny 20. století*. Praha : Rozmluvy, 1991. s. 685. ISBN 80 85336 07 3.

¹⁹ WORDEN, Robert a kol.: *China: A Country Study* 1989. 4. vyd.. Washington D.C.. 784 s. ISBN 978-0160017070

priamym zahraničným investíciám²⁰. Globalizácia ekonomiky sa vyznačuje najmä rýchlo rastúcim objemom cezhraničných transakcií tovarov, služieb a kapitálu, rýchleho a rozsiahleho šírenia technológií a potrebou zjednodušenia podmienok svetového obchodu. Potvrďuje to aj vyjadrenie bývalého generálneho riaditeľa WTO P. Lamyho „*len liberalizácia obchodu sa stáva hnacím motorom ekonomického rozvoja tak národného, ako aj svetového hospodárstva a naopak, protekcionizmus vlastného trhu bráni mnohým krajinám v ich raste.*“²¹

Napriek poklesu čínskeho HDP v roku 1976 na -1,57 %²², prišlo v 80.tych rokoch k čiastočnej dekollektivizácii hospodárstva a nárastu výroby.²³ Konkurenčná výhoda krajiny spočíva v odvetviach, ktoré sú náročné na dostatok pracovnej sily – tj. spracovateľský, textilný a odevný priemysel. ČĽR sa z pozície transformujúcej ekonomiky stala popredným svetovým vývozcom a dovozcom tovarov a služieb a v roku 2005 je po USA druhou najväčšou ekonomikou sveta. Priemerné tempo rastu na začiatku milénia činilo cca 10 %, od roku 1990 do roku 2000 rástol HDP každoročne v priemere o 9 %.²⁴ Milióny Číňanov sa tak vymanili z príjmovej chudoby.

Medzníkom pre ČĽR bol rok 2001, kedy sa po pätnástich rokoch rokovanií konečne stala členom WTO, ktorá je multilaterálnou obchodnou organizáciou založenou v roku 1995 a zároveň nástupcom Všeobecnej dohody o clách a obchode. Medzi oficiálne ciele WTO patrí znižovať prekážky medzinárodného obchodu (dovozné clá, množstevné obmedzenia dovozu, atď.) a zaisťovať jednotné podmienky pre všetkých členov a tým prispievať k ich ekonomickému rastu a rozvoju.²⁵ Členstvo vo WTO umožnilo ČĽR jednoduchší vstup na trhy členských štátov tejto organizácie, ktorých je v roku 2021 193. Vplyv obchodnej

²⁰ ČÁKY, Milan. Slovenská politologická revue: Hospodárske reformy v Číne [elektronický zdroj]. 2.vyd.. Trnava: Katedra politológie – Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2005. 23. ISSN 1335- 9096. Dostupné na: http://sjps.fsvucm.sk/Articles/05_2_5.pdf

²¹ RUŽEKOVÁ, Viera. Ekonomický časopis. Liberalizácia svetového obchodu: význam a účinky regionálnych dohôd (na príklade Európskej únie a Kanady) [online]. Bratislava: SAV, 2013, roč. 61/2013, č.9, s. 963 – 982. ISSN 2729-7470. Dostupné na: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0621142709%2013%20Ruzekova-RS.pdf>

²² Macrotrends. China GDP 1960-2021 [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na: <https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/gdp-gross-domestic-product>

²³ LIN, Justin Yifu. WANG, Yan. China's Integration with the World: Development as a Process of Learning and Industrial Upgrading. In: CAI, Fang. Transforming the Chinese Economy. 2010. s. 231. [online]. [cit 2020-01-02]. Dostupné na: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6336/WPS4799.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

²⁴ KALÍNSKÁ, Emilie a kolektív. Mezinárodní obchod v 21.století. 1.vyd.. Praha : Grada Publishing a.s., 2010. s. 228. ISBN 978-80-247-3396-8.

²⁵ World Trade Organization. Overview [online]. [cit 2020-12-30]. Dostupné na: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/wto_dg_stat_e.htm

politiky na ekonomiku je daný jej otvorenosťou a zapojením sa do medzinárodného investovania. Tieto miery sú spravidla dané rozmerom ekonomiky – čím menší je vnútorný trh, tým väčšia je spravidla otvorenosť ekonomiky. Vo všeobecnosti však pri rovnakej veľkosti trhu platí, že vyspelé štáty majú väčší podiel zahraničného obchodu na hrubom domácom produkte.²⁶

Rast čínskeho obchodu a umocnenie postavenia krajiny na svetovom trhu podnietil najmä príliv priamych zahraničných investícií, podporu exportu a neustále udržiavanie kurzu juanu na podhodnotenej úrovni voči americkému doláru. Dnes je jedným z hlavných veriteľov ČĽR práve USA. Dopad svetovej krízy v rokoch 2007 – 2009, hoci sa prejavil poklesom dopytu čínskeho tovaru, bol miernejší ako na ostatné rozvinuté svetové ekonomiky, vďaka čomu sa čínska ekonomika zotavila rýchlejšie a pokračovala v raste.²⁷ Podľa Naughtona ide o „*najdlhšie trvajúce obdobie prudkého ekonomického rastu v dejinách ľudstva*“.²⁸ Kurz renminbi zostáva podhodnotený aj v roku 2020.

V roku 2019 zaznamenala čínska ekonomika medziročný rast HDP o 6,1 %. Tempo rastu sa však dlhodobo spomaľuje, čo má vplyv na vytváranie nových pracovných miest. Ekonomický vývoj na úrovni jednotlivých provincií viac menej kopíroval celoštátny trend. Najväčší pokles rastu vykázali priemyselne orientované provincie v rámci automobilového sektora. Rast spotrebiteľských cien ku koncu roka 2019 dosiahol 4,5 % a bol na najvyššej úrovni od roku 2012. Miera inflácie tak bola vysoko nad stanoveným inflačným cieľom vo výške 3 %. Cieľ dekády, teda dosiahnutie dvojnásobného reálneho HDP v roku 2020 oproti roku 2010 nebol splnený v dôsledku dopadu pandémie COVID-19.²⁹

²⁶ KALÍNSKÁ, Emilie a kolektív. Mezinárodní obchod v 21.století. 1 vyd.. Praha : Grada Publishing a.s., 2010. s 228. ISBN 978-80-247-3396-8.

²⁷ VOX EU. China's strong domestic demand has reduced its surplus . [online]. [cit 2020-01-02]. Dostupné na: <https://voxeu.org/article/china-s-strong-domestic-demand-has-reduced-its-trade-surplus>

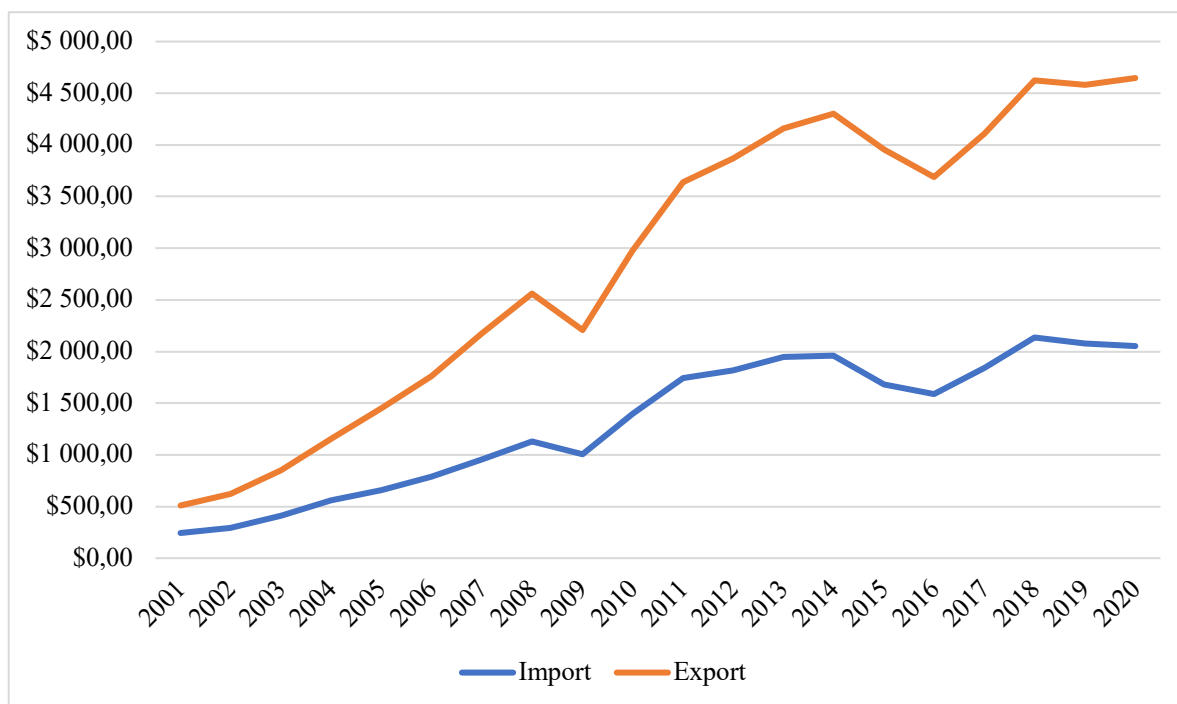
²⁸ NAUGHTON, Barry. *The Chinese Economy. Transitions and Growth*. Cambridge : MIT Press, 2007. s. 544. ISBN 978-0-262-64064-0.

²⁹ Zastupitelský úřad ČR v Pekingu. Souhrnná teritoriální informace Čína [online]. [cit 2020-03-10]. Dostupné na: [http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/08/13/Nahled%20STI%20\(PDF\)%20Cina%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202020.031725498.pdf](http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/08/13/Nahled%20STI%20(PDF)%20Cina%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202020.031725498.pdf)

3.1.2 Zahraničný obchod Čínskej ľudovej republiky

Rozmach zahraničného obchodu ČĽR zaznamenal v priebehu rokov postupné zmeny a preorientovanie sa z vývozu lacného spotrebného tovaru, napríklad odevov, k produkcii najmodernejšej elektroniky.³⁰

Graf 1 Vývoj zahraničného obchodu tovarov a služieb ČĽR (v mld. USD, 2001 – 2020)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z UNCTADstat. 2021. In: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>

Import

Hodnota čínskeho importu tovarov za rok 2019 dosiahla 1,58 bilióna USD. Najväčší podiel z celkovej hodnoty importu za rok 2019 mali stroje a elektrické zariadenia v zastúpení 24 % z celkového dovozu. Nasledovali nerastné suroviny vrátane ropy a železnej rudy (24,5 %), iné strojné zariadenia vrátane počítačov (9,2 %) a optické, technické a lekárske prístroje

³⁰ LIN, Justin Yifu. WANG, Yan. China's Integration with the World: Development as a Process of Learning and Industrial Upgrading. In: CAI, Fang. Transforming the Chinese Economy. 2010. s. 231. [online]. [cit 2020-01-02]. Dostupné na: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6336/WPS4799.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

(4,8 %).³¹ Najväčšími dovoznými partnermi boli Južná Kórea (8,61 %), Japonsko (8,14 %), Austrália (7,03 %), Nemecko (6,82 %) a USA (6,54 %).³²

Export

V rámci exportu, ktorého hodnota za rok 2019 predstavovala 2,49 bilióna USD, z ktorej predstavujú majoritnú skupinu s vyše 46 % zastúpením stroje a elektrické zariadenia. Nasledujú textilné výrobky (9,6 %), kovy (7,3 %), chemické produkty (5,2 %) a plastové a gumené výrobky (4,3 %). ČLR najviac exportuje do USA (16,7%), Hongkongu (10,4 %), Japonska (5,9 %) a Južnej Kórei (4,2 %).³³

3.2 Hospodárstvo Iránu

Iránska islamská republika je štát nachádzajúci sa v juhozápadnej Ázii s celkovou rozlohou 1 648 195 km² a s viac ako 83 miliónmi obyvateľov.³⁴ Irán, ktorý bol v minulosti súčasťou Perzskej ríše, má strategickú geografickú polohu. Situovaný je na rozmedzí Európy, Ázie a Blízkeho východu. Hlavným mestom je Teherán.³⁵

Najstrategickejšími nerastnými surovinami v krajine sú ropa a zemný plyn, ktorých význam spočíva v naviazanosti veľkých svetových ekonomík na ich pravidelné dodávky. Irán má druhé najväčšie preukázateľné zásoby zemného plynu a štvrté najväčšie zásoby ropy.³⁶

3.2.1 Historický a politický vývoj Iránu

V Iráne na začiatku 20. storočia neexistovala silná ústredná vláda, chýbala moderná infraštruktúra, jurisdikcia bola riadená šiitským duchovenstvom a Rusko s Britániou stále súperili o sféry vplyvu v krajine. Britsko-ruská dohoda uzavretá v roku 1907 v Petrohrade ustanovila sféry vplyvu medzi Ruskom a Britániou v Strednej Ázii. Územie Iránu tak bolo rozdelené na tri oblasti: sever krajiny bol okupovaný Ruskom a juhovýchod Britániou, zatiaľ

³¹ WORKMAN, Daniel: *China's Top Exports*. World's Top Exports. [online]. 2020. [cit 2020-03-02]. Dostupné na: <http://www.worldstopexports.com/chinas-top-10-imports/>

³² OEC. China : Product trade [online]. [cit 2020-03-08]. Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chn>

³³ OEC. China : Product trade [online]. [cit 2020-03-08]. Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/chn>

³⁴ France Diplomatie. Présentation de l'Iran : Présentation du pays [online]. [cit 2021-04-11]. Dostupné na: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/iran/presentation-de-l-iran/>

³⁵ OCHA United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Iran . [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: <https://www.unocha.org/middle-east-and-north-africa-romena/iran>

³⁶ The World Bank. Islamic Republic of Iran : Overview [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview>

čo stred zostal neutrálny. Pomery v krajine sa zmenili až po prevrate v roku 1921, kedy bola zvrhnutá dynastia Qajar³⁷ a nahradila ju dynastia Pahlaví. Šach Réza Pahlaví začal oficiálne vládnuť až v roku 1925 a za cieľ si stanovil modernizáciu a industrializáciu krajiny. Šach mal v úmysle obmedziť vplyv ZSSR a Veľkej Británie. Iránska ropa však bola kontrolovaná Anglo-iránskou ropnou spoločnosťou (AIOC), čo neľahčovalo šachove snahy. Britská vláda kúpila v roku 1914 51 % podiel spoločnosti a stala sa tak väčšinovým akcionárom. Irán sa napriek tomu začal viac orientovať na Nemecko, čo u Veľkej Británie vyvolalo podozrenie zo sabotáže a kolaborácie s Nemeckom. Iránska vláda nesplnila britskú požiadavku vyhostiť z krajiny nemeckých občanov, načo Veľká Británia spolu so Sovietskym zväzom odpovedali vpádom do krajiny a šach Réza Pahlaví bol vyhnaný do exilu.³⁸

Moc prebral v roku 1941 šachov syn - šach Mohammad Réza Pahlaví, ktorý udržiaval blízke ekonomické a politické vzťahy s vládou USA, posilnené spoločným nepriateľom – Sovietskym zväzom. Rovnako ako jeho otec, šach Réza Pahlaví, vládol autokraticky, pokračoval v modernizácii krajiny, uskutočňoval reformy a na dosahovanie cieľov takisto často využíval donucovacie metódy.³⁹ Koncom štyridsiatych rokov zaviedol plánované hospodárstvo. Prvý plán bol sedemročný a zahŕňal náročné investície v hodnote 58 mil. USD hlavne v poľnohospodárstve, prvovýrobe, výstavbe ciest a cementární. V druhom sedemročnom pláne v období od roku 1955 až 1962 stúpili výdavky na železnice a vodné priehrady, na výrobu elektriny a zavlažovanie na 1 mld. USD. Ďalší plán bol päťročný a v rokoch 1963 – 1968 bolo vynaložených 2,7 mld. USD na ropné potrubia, oceliarsky a petrochemický priemysel. Nasledujúci štvorročný plán 1968 – 1972 venoval 10 mld. USD na stavbu ciest, prístavov, letísk, priehrad, hút, obytných domov, na agrotechniku a využitie zemného plynu a vody. Päťročnica trvajúca do roku 1978 pôvodne plánovala investovať 36 mld. USD, keď sa však cena ropy navýšila, vláda upravila rozpočet na 70 mld. USD. Pre fiškálny rok 1978-9, ktorý bol šachov posledný, bol investičný rozvoj naplánovaný na 17,2 mld. USD, čo bolo tristokrát viac ako pri prvom sedemročnom pláne. Mimo toho bolo ešte vyčlenených 8,5 mld. USD na zdravotníctvo, školstvo a sociálnu starostlivosť a 10 mld. na

³⁷ Dynastia Qajar bola predposlednou vládnucou dynastiou v Iráne. Posledného panovníka šacha Ahmada Qajara zosadil z trónu šach Réza Pahlaví.

³⁸ DANIEL, Elton. *The Greenwood histories of the modern nations : The History of Iran*. 2.vyd. Santa Barbara : Greenwood Press, 2012. s. 332. ISBN 978-0313375095.

³⁹ Britannica. Reza Shah Pahlavi : shah of Iran [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na : <https://www.britannica.com/biography/Reza-Shah-Pahlavi>

vojenské účely.⁴⁰ Mohammad Réza Pahlaví tiež za pomoci americkej CIA založil tajnú políciu SAVAK, ktorá bola obyvateľmi považovaná za najnenávidenejšiu a najobávanejšiu inštitúciu.⁴¹ Hybnou silou medzinárodnej konjunktúry, ktorá nastala po druhej svetovej vojne bola lacná energia. Ceny pohonných hmôt vyvázaných z krajín Blízkeho východu medzi rokmi 1951 – 1972 neustále klesali. Šach Mohammed zastával názor, že ak ceny iných komodít a surovín stúpajú, ropa by mala tento trend nasledovať. Pokúšal sa presvedčiť ostatných vládcov krajín Blízkeho východu, aby spomalili jej ťažbu a zvýšili jej cenu. Krajiny zároveň spájali nepriateľský vzťah s Izraelom ktorý bol spojencom USA.

V roku 1973 sa uskutočnil prvý a doposiaľ najväčší ropný šok. Situácia sa vyostrila keď organizácia OPEC znížila ťažbu ropy, čo jej umožnilo ovplyvňovať jej cenu a súčasne zaviedla ropné embargo, týkajúce sa vývozu ropy do krajín podporujúcich Izrael za čias Jomkipurskej vojny.⁴² Hoci bol zákaz vývozu ropy do USA, Portugalska, Holandska a Južnej Afriky odvolaný v roku 1974, cena zostávala zvýšená. Cena ropy sa v tomto období globálne zvýšila o takmer 300 %. Zatiaľ čo na začiatku roku 1973 predstavoval 3 USD za barel, pred koncom ropného embarga v marci 1974 išlo o 12 USD/barel. Nedôvera k vláde a pouličné protesty vyústili v roku 1979 do Iránskej islamskej revolúcie, ktorá je vnímaná ako jedna z najvýznamnejších historických udalostí v dejinách Iránu a hlboko poznačila celú krajinu. Následkom revolúcie bolo zvrhnutie šacha Mohammada, začiatok teokratickej vlády šiitskeho duchovného vodcu Rúholláha Chomejního a odklonenie sa od vplyvu Západu. V represívnej islamskej vláde od roku 1979 dominujú šiitské náboženské authority, a princípy štátneho usporiadania sú úzko prepojené s náboženstvom. Irán patrí k menšine islamských štátov, kde prevláda šiitská vetva islamu. Členenie vyznávačov islamu na sunnitov a šiitov vyvoláva napätie medzi Iránom a sunnitskými štátmi Blízkeho východu.⁴³

Následkom revolúcie v roku 1979 bola vybudovaná infraštruktúra, ktorá mala za cieľ eliminovať rozdiely medzi iránskymi mestami a vidiekom a rovnako odstrániť feudálne prežitky pochádzajúce z predchádzajúcich režimov. Snahou vládnuceho režimu bolo zabezpečiť základné potreby ako sú elektrina, pitná voda aj vo vidieckych oblastiach a takisto zlepšiť úroveň národnej vzdelanosti a verejného zdravotníctva. Týmito krokmi sa

⁴⁰ JOHNSON, Paul. *Dějiny 20. století*. Praha : Rozmluvy, 1991. s. 685. ISBN 80 85336 07 3.

⁴¹ BBC News. How Iran fell out with the West [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na : <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33552911>

⁴² Jomkipurská vojna vypukla v roku 1973 po tom ako Egypt a Sýria spoločne s ostatnými arabskými štátmi zaútočili počas najvýznamnejšieho židovského sviatku Jom kipur na Izrael, podporovaný USA.

⁴³ JOHNSON, Paul. *Dějiny 20. století*. Praha : Rozmluvy, 1991. s. 685. ISBN 80 85336 07 3.

výrazne znížila miera chudoby, ktorá v sedemdesiatych rokoch dosahovala úroveň 25 %⁴⁴ a v roku 2014 menej ako 10 %. Dôsledkom Iránskej revolúcie vzrástla cena ropy medzi rokmi 1979 – 1981 až na 35 USD/barel, čo predstavuje rapídne zvýšenie oproti roku 1975 kedy cena ropy predstavovala 15 USD/barel. Ropné šoky poukázali na riziko závislosti vyspelých štátov na krajinách vyvážajúcich ropu a rovnako na vplyv politickej nestability na situáciu na ropnom trhu.⁴⁵

3.2.2 Sankcie

Sankcie podľa slovníka Cambridge definujeme ako oficiálny príkaz, kedy dochádza k zastaveniu medzinárodnej obchodnej spolupráce s určitým štátom za účelom dodržania medzinárodného práva.⁴⁶

Cieľom sankcií je udržať alebo obnoviť medzinárodný mier a bezpečnosť podľa princípov Charty OSN a Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ. Ide predovšetkým o zmenu politiky vlády, štátu, jednotlivca alebo skupiny, ktoré nerešpektujú základné zásady právneho štátu, porušujú ľudské práva, medzinárodné právo alebo ohrozujú bezpečnosť.⁴⁷

Sankcie boli na Irán po prvýkrát uvalené v roku 1979. Stalo sa tak po tom, čo Irán zadržal amerických rukojemníkov na veľvyslanectve USA, ktoré následne reagovali zmrazením finančných aktív v hodnote 12 mld. USD.⁴⁸

V decembri 2006 boli na Irán uvalené sankcie po tom, čo Irán odmietol splniť rezolúciu Bezpečnostnej rady OSN 1696⁴⁹, ktorá požadovala, aby Irán pozastavil svoj jadrový program obohacovania uránu. Sankcie USA sa pôvodne zameriavali na investície do ropy, zemného plynu, ropných chemikálií a na vývoz rafinovaných ropných produktov.

⁴⁴ SALEHI – ISFAHANI, Djavad. Brookings. Iran's economy 40 years after the Islamic Revolution [online]. [cit 2021-01-11]. Dostupné na:

<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/03/14/irans-economy-40-years-after-the-islamic-revolution/>

⁴⁵ BALÁŽ, Peter a kol. *Medzinárodné podnikanie: na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava : Sprint dva, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3.

⁴⁶ CAMBRIDGE DICTIONARY. Sanctions [online]. [cit 2021-01-03]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sanction>

⁴⁷ Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Sankcie EÚ [online]. [cit 2021-01-03]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/financny-trh/bankovnictvo/sankcie-eu/>

⁴⁸ NEVUE- EGLISE, Amélie. La revue de Teheran. Iran : après plus de 20 ans de sanctions, quelle influence sur l'économie? [online]. [cit 2021-03-04]. Dostupné na: <http://www.teheran.ir/spip.php?article124#gsc.tab=0>

⁴⁹ United Nations. Security council imposes sanctions on Iran for failure to halt uranium enrichment, unanimously adopting resolution 1737 (2006) [online]. [cit 2021-01-11]. Dostupné na: <https://www.un.org/press/en/2006/sc8928.doc.htm>

Zahŕňali bankové a poisťovacie transakcie, prepravu, služby webhostingu pre komerčné účely a služby registrácie doménových mien. Sankcie v tom čase schválili aj stáli členovia Bezpečnostnej rady – ČĽR a Rusko. Následné rezolúcie OSN neskôr ďalej rozšírili sankcie voči Iránu.

Dôvodom ďalších sankcií bol najmä iránsky jadrový program. Sankcie mali na iránsku ekonomiku oslabujúci charakter. Spory okolo iránskeho jadrového programu naštrbili aj vzťahy medzi EÚ a Iránom. Európska únia spolu s USA uvalila na Irán sankcie za kontroverzie okolo iránskeho jadrového programu. Tieto sankcie, ktoré boli označené ako najprísnejšie sankcie EÚ uvalené európskymi úradníkmi na akúkoľvek krajinu, boli Radou EÚ naposledy posilnené 15. októbra 2012⁵⁰. Rada Európskej únie vydala 23. januára 2012 správu, v ktorej zopakovala svoje obavy z rastu a povahy iránskeho jadrového programu.⁵¹ V dôsledku toho Rada oznámila, že zavedie embargo na vývoz iránskej ropy. Ďalej uviedla, že tiež zmrazí aktíva v držbe Iránskej centrálnej banky a zabráni obchodovaniu s drahými kovmi a petrochemickými výrobkami do krajiny a z krajiny. USA svoje snahy uvaliť sankcie na Irán argumentovali obavami, podľa ktorých sa Irán usiloval o vývoj jadrovej zbrane. Rezultátom bolo schválenie množstva bilaterálnych a multilaterálnych reštriktívnych sankčných opatrení.

Roky 2005 – 2013 negatívne poznamenali iránsku ekonomiku sankciami, uvalenými v dôsledku iránskeho jadrového programu. Po rokovaníach svetových ekonomík bol 14. júla 2015 vo Viedni podpísaný spoločný komplexný akčný plán dohody (JCPOA)⁵² o iránskom jadrovom programe. Jadrová dohoda s Iránom bola podpísaná krajinami P5 + 1 (päť stálych členov Rady bezpečnosti OSN - ČĽR, Francúzsko, Rusko, Spojené kráľovstvo, USA, ďalej Nemecko) a Európska únia. To umožnilo Iránu normalizovať svoje obchodné vzťahy s EÚ. Jadrová dohoda podmieňovala obmedzenie iránskeho jadrového programu výmenou za postupné uvoľňovanie ekonomických sankcií. Sankcie EÚ boli uvoľnené 16.1.2016.⁵³ Jadrová dohoda z roku 2015 iránskej ekonomike jednoznačne prospela a umožnila rozšíriť vývoz ropy, prilákať väčšie zahraničné investície a zvýšiť obchod. Zvýšenie produkcie

⁵⁰ BBC News. EU imposes new sanctions on Iran [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: : <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-19947507>

⁵¹ Council of the European union. Iran: New EU sanctions target sources of finance for nuclear programme [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/127444.pdf

⁵² United Nations Security Council. Resolution 2231 (2015) on Iran Nuclear Issue [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.un.org/securitycouncil/content/2231/background>

⁵³ Ministerstvo zahraničných vecí a Európskych záležitostí Slovenskej republiky. Ekonomická informácia o teritóriu : Iránska islamská republika [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Irán+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

a vývozu ropy, pozitívne stimulovalo aj ostatné ekonomické odvetvia. Opätovné zavedenie amerických sankcií po tom, čo USA v máji 2018 odstúpili od jadrovej dohody, znížilo vývoz iránskej ropy a tlačilo krajinu do prehlbujúcej sa hospodárskej krízy. Od 5. 11. 2018 sú uplatňované nové sankcie zo strany USA voči Iránu. Sankcie sú zamerané na vývoz iránskej ropy, postihujú aj bankový a finančný sektor a dopravné odvetvie s dôležitými prístavmi. Sankciované sú všetky krajiny, ktoré neprestanú dovážať iránsku ropu.⁵⁴ Americký prezident Joe Biden 8. februára 2021 uviedol, že nezruší ekonomické sankcie voči Iránu, kým Irán nesplní podmienky jadrovej dohody JCPOA z roku 2015. Najvyšší iránsky vodca Chamenei predtým uviedol, že Irán sa vráti k dodržiavaniu pravidiel, iba ak USA najskôr zrušia všetky ekonomické sankcie.⁵⁵

3.2.3 Makroekonomické trendy

Iránska ekonomika sa vyznačuje etatizmom, ktorý podnecuje zásahy štátu do hospodárstva, neefektívnosťou štátnych podnikov a závislosťou na vývoze ropy a zemného plynu. Podľa údajov Svetovej banky predstavuje iránska ekonomika po ekonomike Saudskej Arábie druhú najväčšiu v rámci regiónu Blízkeho východu a radí sa tiež k ekonomikám s vyšším stredným príjmom.⁵⁶ Menou krajiny je Iránsky rial.

Tabuľka 1 **Makroekonomické ukazovatele Iránu (2016 – 2019)**

	2016	2017	2018	2019
HDP (v mld. USD)	418	445,3	454	440
Nezamestnanosť (v %)	12,43	12,10	12,06	11,14
Inflácia	1,61	12,25	32,9	36,91
PZI (v mil. USD)	3372	5019	2373	1508

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát Svetovej banky. 2021. In: <https://data.worldbank.org/country/IR>

⁵⁴ Ministerstvo zahraničných vecí a Európskych záležitostí Slovenskej republiky. Ekonomická informácia o teritóriu : Iránska islamská republika [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Irán+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

⁵⁵ Reuters. Iran says it will end snap IAEA inspections if nuclear deal terms not met [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/uk-iran-nuclear-usa-idUSKBN2AF0H4>

⁵⁶ The World Bank. GDP (current US\$) met [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?name_desc=false

V rokoch 2016 – 2018 rástla iránska ekonomika v priemere medziročne o 4,5 %.⁵⁷ V roku 2019 dosiahla hodnota iránskeho HDP 440 mld. USD, pričom išlo o 6,5 % pokles. V roku 2020 úroveň HDP klesla na 410 mld. USD, čo predstavovalo 4,5 % pokles.⁵⁸ Medzi ekonomické problémy Iránu patrí najmä vysoká nezamestnanosť, znehodnocovanie meny. Ekonomická recesia bola spôsobená najmä opätovným uvalením sankcií zo strany USA, pandémie COVID-19 a kolapsom na ropnom trhu, kedy cena ropy Brent prvýkrát od konca 90. rokov dočasne klesla pod 16 USD.⁵⁹ Podľa iránskeho ekonomického analytika Saída Laylaza „*iránska ekonomika prežila americké sankcie a po období nestability má tendenciu sa opäť stabilizovať*“⁶⁰. Uvoľňovanie sankcií zvyšuje záujem zahraničných investorov a rozvoj iránskeho hospodárstva.

3.2.4 Zahraničný obchod Iránu

Import

V roku 2019 bola najväčším importným partnerom Iránu ČĽR, hodnota dovozu do krajiny predstavovala 34,9 miliárd USD a jej podiel na dovoze tvoril 27,5 %. Druhým najväčším dovozcom do krajiny boli Spojené arabské emiráty (20,3%), nasledovala India (11 %), Turecko (7,4 %) a Brazília (6,3 %). Irán dovážal najmä stoly a elektrické zariadenia, ryžu, kukuricu, sójové produkty.⁶¹

Export

V rámci exportu, ktorého hodnota za rok 2019 predstavovala 25 mld. USD, až 48,3 % podiel tvoril vývoz do ČĽR. Nasledovaná bola Indiou (12,1 %), Južnou Kóreou (7,6 %), Tureckom (6 %), Spojenými arabskými emirátmi (4,6 %) a Japonskom (4 %). Väčšinu iránskeho exportu (viac ako 65 %) tvorili nerastné palivá, minerálne oleje a produkty vzniknuté

⁵⁷ The World Bank. Islamic Republic of Iran : Overview [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview>

⁵⁸ Statista. Growth of the gross domestic product of Iran 2025 [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/294301/iran-gross-domestic-product-gdp-growth/>

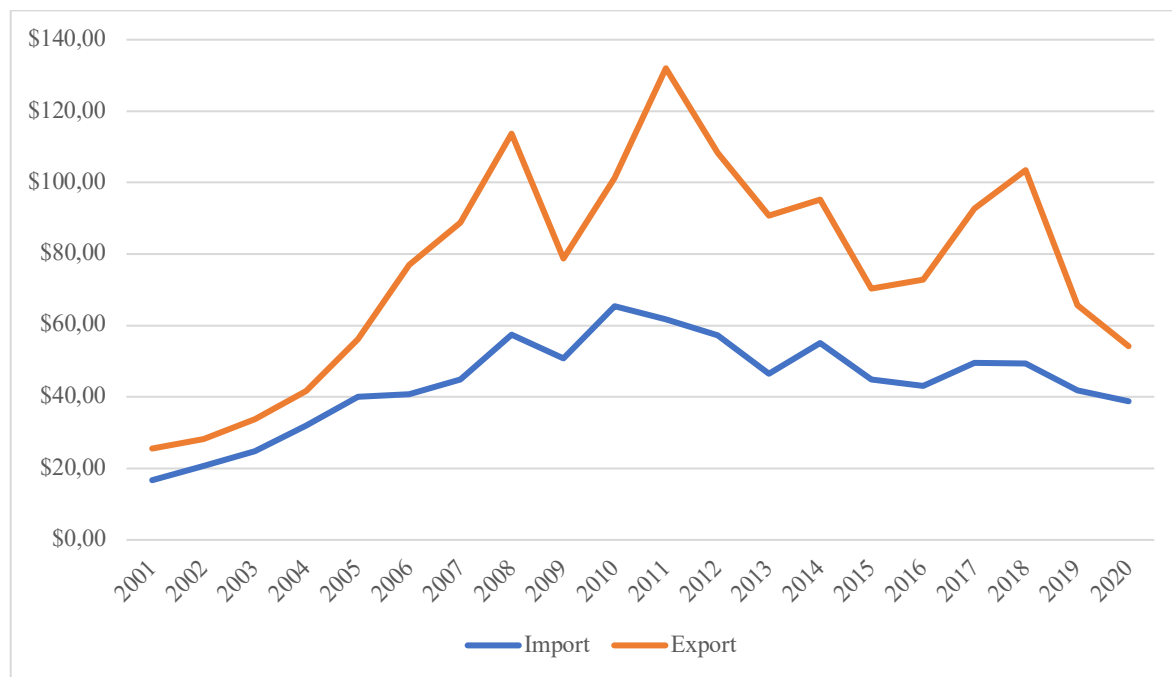
⁵⁹ Hospodárske noviny. Kolaps na ropnom trhu pokračuje, cena Brentu padla na vyše 20-ročné minimum [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <https://finweb.hnonline.sk/financie-a-burzy/2134942-kolaps-na-ropnom-trhu-pokracuje-cena-brentu-padla-na-vyse-20-ročne-minimum>

⁶⁰ XINHUANET. News Analysis: Iran's economy impacted, but survives U.S. sanctions [cit 2021-03-03]. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2019-11/28/c_138588038.htm

⁶¹ OEC. Iran : Product trade [online]. [cit 2020-03-08]. Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/irn>

ich spracovaním. Na exporte krajiny sa podieľali aj železná ruda (4,2 %) a chemické produkty.⁶²

Graf 2 Vývoj zahraničného obchodu tovarov a služieb Iránu (v mld. USD, 2001 – 2020)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z UNCTADstat. 2021. In: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>

Zahraničný obchod Iránu vykazuje pozitívnu obchodnú bilanciu vďaka vývozu ropy, hodnota obchodnej bilancie je však vo veľkej miere ovplyvnená globálnymi cenami ropy. Vplyvom amerických sankcií sa vývoz iránskej ropy sa od mája 2018 znížil na polovicu. Prioritou iránskej vlády zostáva zvyšovanie neropného exportu s cieľovým objemom v hodnote 48 mld. USD v roku 2021.⁶³

3.3 Identifikácia iránsko-čínskej spolupráce v kontexte Iniciatívy pásu a Cesty

Vzťahy Iránu a ČĽR predstavujú v dnešnom svete strategické obchodné partnerstvo nesúce sa v duchu diplomacie, priateľstva a všestrannej vzájomnej pomoci. Irán a ČĽR majú

⁶² OEC. Iran : Product trade [online]. [cit 2020-03-08]. Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/irn>

⁶³ Ministerstvo zahraničných vecí a Európskych záležitostí Slovenskej republiky. Ekonomická informácia o teritóriu : Iránska islamská republika [online]. [cit 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Irán+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>

mnoho spoločného. Obe krajiny majú bohatú históriu ako významné staroveké civilizácie. Počiatky ich prepojenia siahajú až do 2. storočia pred n. l., kedy obe civilizácie udržiavali obchodné a kultúrne styky v rámci pôvodnej Hodvábnej cesty. Z pohľadu novodobých dejín sa pomery zmenili vplyvom studenej vojny, ktorá rozčlenila svet na Západ, vedený USA a východný komunistický blok pod správou ZSSR. Vzťahy a vzájomný vplyv ČĽR - spojenca Sovietskeho zväzu a Iránu sa tak zredukovali na minimum. Posun nastal až keď sa ČĽR v roku 1971 stala právoplatným členským štátom OSN a bola oficiálne uznaná Iránom.⁶⁴

Postupný zvrat v čínskej zahraničnej politike nastal v 80. rokoch, kedy v Perzskom zálive v rokoch 1980 – 1988 prebiehala Iracko-Iránska vojna, ktorá bola kľúčovým impulzom k prehĺbeniu vzájomných väzieb Iránu a ČĽR. Západné krajiny, od ktorých dovtedy šach Mohammad Réza Pahlaví nakupoval zbrane, naňho uvalili zbrojné embargo. Irán sa následne obrátil na nezápadné krajiny – ČĽR, Severnú Kóreu a Sovietsky zväz. ČĽR sa počas vojny stala najväčším dovozcom zbraní v Iráne. V roku 1983 predala Iránu vojenskú techniku v hodnote 444 mil. USD. Na konci osemročnej vojny ČĽR predala Iránu zbrane v hodnote 3,3 mld. USD. Po skončení vojny v roku 1988 sa vzájomná obchodná výmena, ktorá bola do roku 1988 založená predovšetkým na predaji zbraní, preorientovala. Irán vyvážal do ČĽR ropné produkty a dovážal spotrebný tovar, najmä odevy, vozidlá, elektroniku, chemikálie a domáce spotrebiče. V roku 1990 bola čínska denná spotreba ropy 2,3 milióna bpd. V roku 2000 išlo už o 4,7 mil. barelov denne. Bilaterálny obchod medzi Iránom a Čínou vzrástol zo 400 mil. USD v roku 1990 na 1 mld. USD v roku 1997 a to najmä vďaka obchodovaniu v energetickom priemysle.⁶⁵

Sila vzájomného iránsko-čínskeho partnerstva sa ešte viac umocnila po roku 2000, kedy USA a Irán uvalili sankcie v roku 2010. V roku 2011 už Irán vyvážal do ČĽR 25 % svojej celkovej ropnej produkcie. S rastom veľkosti čínskej ekonomiky sa krajina postupne stala závislou na prísune ropy. Rok 1993 bol preto kľúčovým, nakoľko sa ČĽR stala čistým dovozcom ropy a zároveň úplne odkázanou na ropné zásoby zahraničných krajín.⁶⁶ Bolo

⁶⁴ HONG, Zhao. *Journal of Contemporary China. New Perspectives on China's Foreign Relations: China's Dilemma on Iran: between energy security and responsible rising power* [online]. Oxfordshire, 17.12.2013, roč. 23, č. 87, s. 408-424 [cit. 2021-03-06]. ISSN: 1067-0564. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10670564.2013.843880>

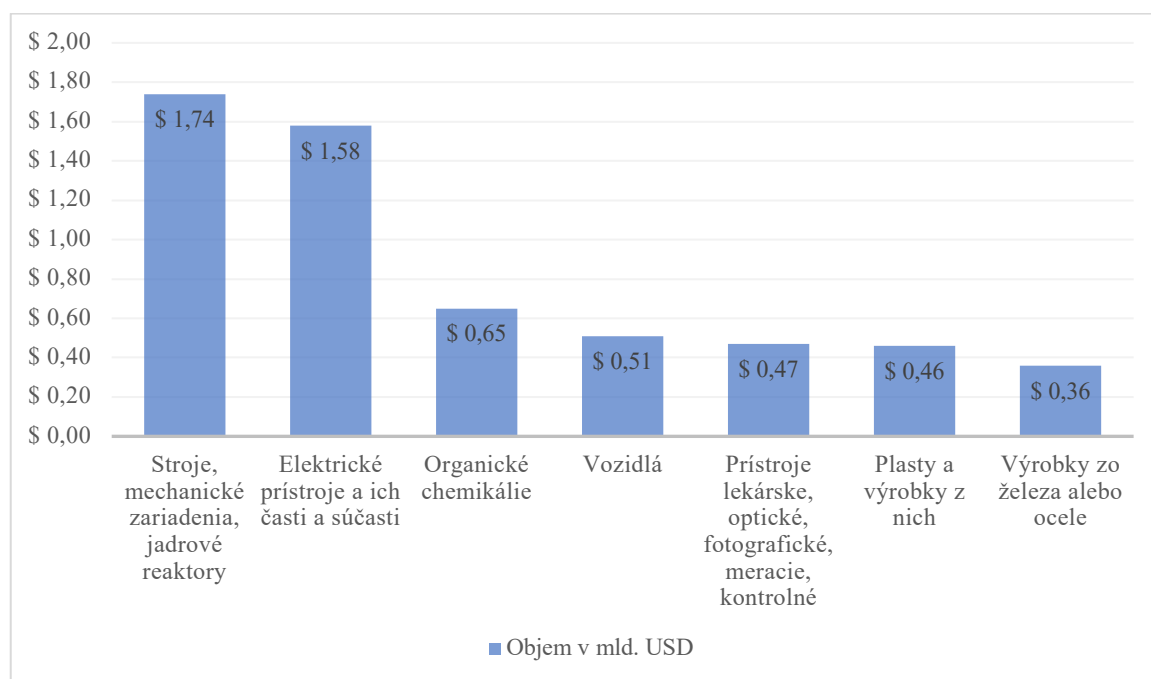
⁶⁵ Middle East Institute. *Defying expectations: China's Iran Trade and Investments* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné na: <https://www.mei.edu/publications/defying-expectations-chinas-iran-trade-and-investments>

⁶⁶ TROUSH, Sergei. *Brookings. China's Changing Oil Strategy and its Foreign Policy* [online]. [cit 2021-01-12]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/articles/chinas-changing-oil-strategy-and-its-foreign-policy-implications/>

preto podstatné udržiavať strategické vzťahy s krajinami Perzského zálivu. Významný dopad na hospodársku spoluprácu Iránu a ČĽR mal aj vstup ČĽR do WTO v roku 2001.

ČĽR v rámci svojej zahraničnej politiky voči Iránu sleduje vlastné záujmy a uplatňuje tzv. „zásadu nezasahovania“, ktorá spočíva v tom, že zvrchované štáty si navzájom nezasahujú do vnútorných záležitostí. V roku 1954 uzákonila tzv. „Päť princípov mierového spolužitia“. Napriek zmenám v medzinárodnom prostredí a transformáciám čínskeho politického režimu sú tieto princípy stále aplikované v čínskej zahraničnej politike. Ide o vzájomné rešpektovanie suverenity a územnej celistvosti, vzájomné neútočenie, nezasahovanie do vnútorných záležitostí iných štátov, rovnosť všetkých štátov bez ohľadu na ich veľkosť, zároveň z toho plynúce odmietanie hegemonie a mier a riešenie sporov mierovými prostriedkami.⁶⁷ ČĽR v rámci svojej zahraničnej politiky tiež kladie dôraz na to, aby krajiny s ktorými nadväzuje partnerstvá uznávali politiku „jednej Číny“, ktorá uznáva Čínu iba ako jeden suverénny štát a Taiwan ako jej územnú časť.

Graf 3 Komoditná štruktúra vývozu ČĽR do Iránu (v mld. USD, 2019)

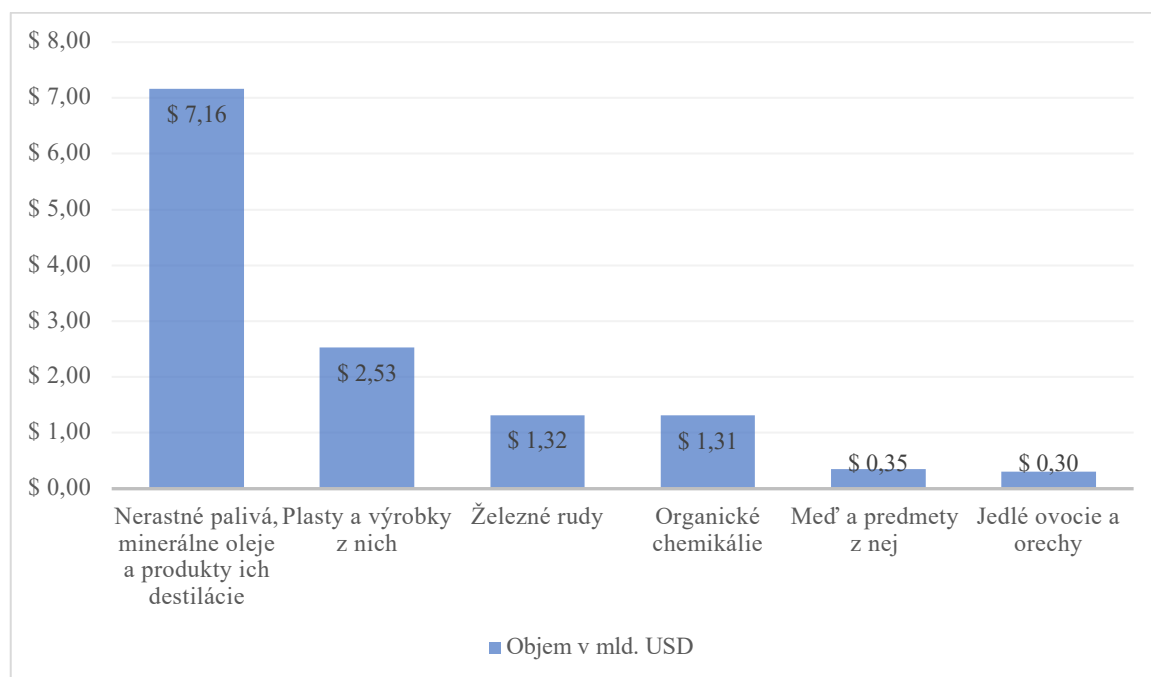

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z Trade map. 2021. In : <https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nypm=1%7c156%7c%7c364%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c%7c1%7c1%7c%7c1>

⁶⁷ Asia for educators. Principles of China's Foreign Policy [online]. [cit 2021-01-12]. Dostupné na: http://afe.easia.columbia.edu/special/china_1950_forpol_principles.htm

V roku 2019 bola ČĽR najväčším obchodným partnerom Iránu. Celková hodnota čínskeho komoditného exportu do Iránu predstavovala 9,61 mld. USD.⁶⁸ Gro vyvezených komodít tvorili stroje, mechanické zariadenia a jadrové reaktory (1,74 mld. USD). Nasledovali elektronické prístroje a ich časti a súčasti (1,58 mld. USD), organické chemikálie (0,65 mld. USD), vozidlá (0,51 mld. USD), lekárske, optické, fotografické, meracie a kontrolné prístroje (0,47 mld. USD), plasty a výrobky z nich (0,46 mld. USD) a výrobky zo železa alebo ocele (0,36 mld. USD)

Graf 4 Komoditná štruktúra dovozu ČĽR z Iránu (v mld. USD, 2019)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z Trade map, 2021. In : <https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nvpm=1%7c364%7c%7c156%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1>

Celková hodnota čínskeho komoditného dovozu z Iránu predstavovala v roku 2019 13,4 mld. USD.⁶⁹ Najväčší podiel (7,16 mld. USD) medzi dovážanými komoditami predstavujú nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie. Irán do Číny

⁶⁸ Trade map. Bilateral trade between Iran, Islamic Republic of and China in 2019 [online]. [cit 2021-04-20]. Dostupné na:

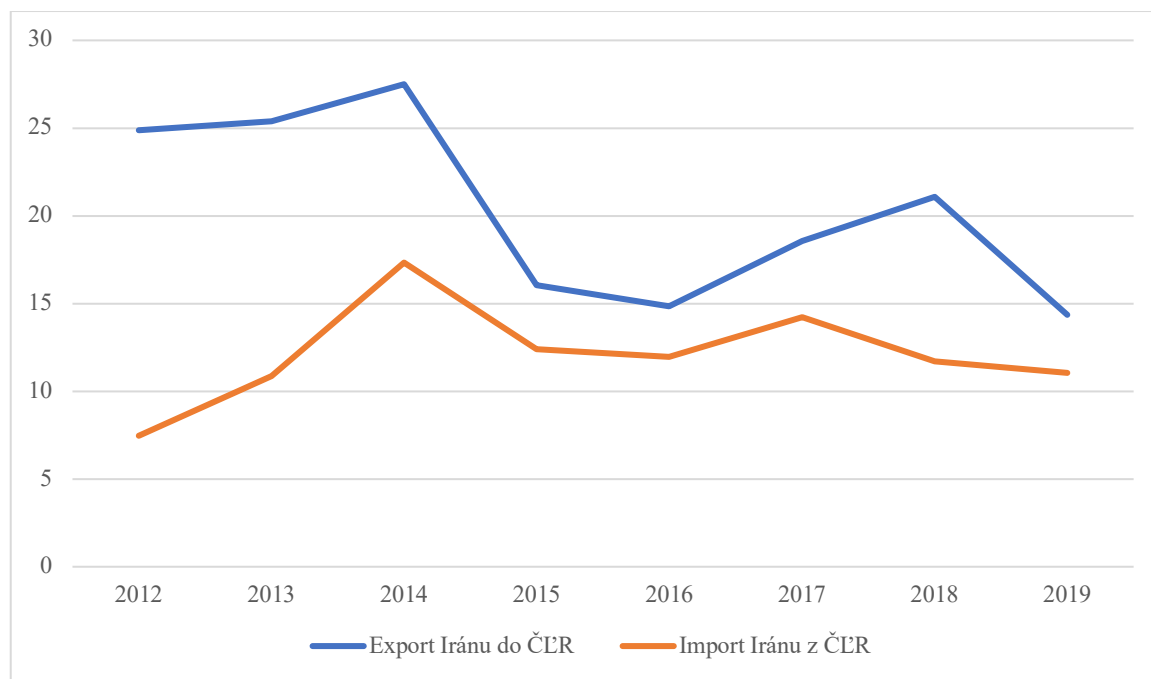
<https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nvpm=1%7c364%7c%7c156%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1>

⁶⁹ Trade map. Bilateral trade between China and Iran, Islamic Republic of in 2019 [online]. [cit 2021-04-20]. Dostupné na:

<https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nvpm=1%7c156%7c%7c364%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c%7c1%7c1%7c1%7c%7c1>

exportoval aj plasty (2,53 mld. USD), železné rudy (1,32 mld. USD), organické chemikálie (1,31 mld. USD), meď a predmety a z nej (0,35 mld. USD) a jedlé ovocie a orechy (0,30 mld. USD).

Graf 5 Vývoj exportu Iránu do ČĽR a importu Iránu z ČĽR (v mld. USD, 2012 – 2019)

Zdroj: vlastné spracovanie na základe dát z UCTADstat. 2021. In: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx>

Je potrebné poznamenať, že bilaterálny obchod v roku 2015 poklesol medziročne predovšetkým v dôsledku sankcií uvalených na Irán administratívou USA a poklesu cien ropy. Bilaterálny obchod medzi ČĽR a Iránom klesal v rokoch 2014 – 2018 medziročne v priemere o 11,5 %. ⁷⁰

Iránsko-čínske partnerstvo sa zaväzuje k vzájomnej podpore v rámci hospodárstva a energetickej bezpečnosti. Energetická bezpečnosť je kľúčovou sférou vzájomnej spolupráce Iránu a ČĽR. Čínska ekonomika je zameraná na výrobu a export a na svoje fungovanie nevyhnutne potrebuje dostatočujúcu a spoľahlivú dodávku energetických zdrojov. Irán je pokladaný za najvýznamnejšiu sféru čínskej diplomacie na Blízkom východe. Pretavujú sa tu následky zahraničných politík a medzinárodných vzťahov viacerých veľmocí, napr. USA a ČĽR a ich spojencov.

⁷⁰ TRENDS. The Iran-China trade deal: regional implications [online]. [cit 2021-04-23]. Dostupné na: <https://trendsresearch.org/insight/the-iran-china-trade-deal-regional-implications/>

ČĽR vyjadrila svoju podporu dohode JCPOA, spolu s ostatnými štátmi zdôraznili dôležitosť dozoru Medzinárodnej agentúry pre atómovú energiu (MAAE). Napriek zvýšením sankciám voči Iránu zo strany USA, dovoz ropy do ČĽR stabilne stúpa a dosahuje státisíce barelov ropy denne. V roku 2016 sa oba štáty dohodli na posilnení vzájomných obchodných vzťahov vytvorili tzv. 25-ročný program spolupráce medzi Iránom a Čínou, ktorého súčasťou je aj Iniciatíva Pásu a Cesty. V júli 2020 americký denník New York Times zverejnil uniknutý návrh nového partnerstva medzi Iránom a Čínou. Dokument podrobne popisuje 25-ročnú víziu hospodárskej a bezpečnostnej dohody medzi týmito dvoma krajinami. Návrh dohody je vyhlásením o dosiahnutí konsenzu medzi Iránom a Čínou, ktorý má spochybniť stratégiu USA globálne izolovať Irán.⁷¹

V prípade, že Irán a ČĽR tvoria základ užšej hospodárskej a vojenskej spolupráce, zvyšuje sa motivácia krajín v regióne k tomu, aby si vybrali stranu americko-čínskej rivality. Zbližovanie medzi Iránom a Čínou bude mať ďalekosiahle dôsledky tak pre bilaterálne vzťahy v regióne, ako aj pre budúci rozvoj BRI. Od roku 2019 bola pre čínskych turistov, ktorí navštívia Irán zrušená vízová povinnosť.⁷² K 11.marcu 2021 sa 1 čínsky juan rovnal 6 483,78 iránskych rialov.⁷³ Irán a ČĽR proti sebe nikdy nebojovali a nikdy voči sebe nepresadzovali imperiálne ambície.

3.4 SWOT analýza vzájomného iránsko-čínskeho partnerstva

Podkapitola sa zameriava na identifikáciu silných stránok, slabých stránok, vonkajších príležitostí a hrozieb iránsko-čínskeho partnerstva v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty. V závere podľa našich výsledkov jednotlivé časti SWOT analýzy skonfrontujeme.

3.4.1 Silné stránky iránsko-čínskeho partnerstva

V parciálnej časti SWOT analýzy, zohľadňujúcej silné stránky iránsko-čínskeho partnerstva sme posudzovali aspekty, ktoré priaznivo vplyvajú na ich vzájomné obchodné partnerstvo v súvislosti s Iniciatívou Pásu a Cesty. Základným pilierom spolupráce je vzájomná ekonomická výhodnosť a exportná naviazanosť. ČĽR, ako už spomínaný čistý dovozca ropy, je závislá na jej pravidelných dodávkach. ČĽR je v súčasnej dobe najväčším

⁷¹ The New York Times. Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership [online]. [cit 2020-12-28]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>

⁷² XINHUANET. Iran approves visa-free travel for Chinese tourists [cit 2021-03-12]. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2019-06/30/c_138186936.htm

⁷³ Fx-rate. Yuan to Rial [cit 2021-03-11]. Dostupné na: <https://fx-rate.net/CNY/IRR/>

obchodným partnerom Iránu. Hoci je Irán energeticky bohatá krajina, nedisponuje potrebnými technológiami, výrobnotechnologickými a obchodnými skúsenosťami, ktoré by zúžitkoval pri spracovaní týchto zdrojov. ČĽR investovala aj do výstavby iránskych rafinérií a spracovateľských podnikov. Čínsky podiel je najväčší v teritoriálnej štruktúre iránskeho dovozu a takisto vývozu. Hoci ČĽR v priebehu rokov občasne znížila import ropy z Iránu, predstavuje pre Irán najlojálnejšieho odberateľa. Obchod medzi týmito dvoma krajinami dosiahol na konci iránskeho fiškálneho roka 20. marca 2021 celkovú hodnotu 18,7 mld. USD.⁷⁴ Pravdepodobnosť budúceho rastu hodnoty je garantovaná 25 ročnou dohodou o spolupráci, ktorej perspektívami sa budeme bližšie zaoberať v časti 4.4.3 Príležitosti.

Kľúčovým aspektom spolupráce je aj strategická geografická poloha Iránu, ktorá v prepojení na ČĽR môže len posilniť iránsku regionálnu pozíciu. Zároveň je významnou tranzitnou krajinou pri transporte čínskych tovarov do Turecka a Európy. Irán je vnímaný ako „*križovatka*“ medzi Európou, Áziou a Blízkym východom. Z pohľadu BRI je dôležité budovať kvalitnú infraštruktúru, s cieľom zabezpečiť bezproblémový transport tovarov medzi zapojenými krajinami. Trasy Belt and Road sa delia na námorné a pozemné. Najefektívnejšie spojenie predstavuje železničná doprava. Pri spolupráci Iránu a ČĽR bude tak pre zabezpečenie logistiky kľúčové budovanie železničnej infraštruktúry. V rámci námornej dopravy je strategický najmä iránsky prístav Chabahar.

3.4.2 Slabé stránky iránsko-čínskeho partnerstva

V súčasnosti neexistuje dôvod, ktorý by významne narúšal vzájomnú kooperáciu Iránu a ČĽR. Užšia spolupráca medzi Iránom a ČĽR sa však pretavuje do zhoršených vzťahov s USA. Hoci napäté vzťahy oboch krajín so Západom vzájomnú kooperáciu do istej miery stimulujú, v priebehu rokov bilaterálne bránili. Vzťahy Iránu a ČĽR však boli počas posledných rokov niekoľkokrát zdrojom sporov medzi Čínou a USA. V roku 2017 bola čínska telekomunikačná spoločnosť ZTE Corporation v USA obvinená z vývozu technológií do Iránu a Severnej Kórei.⁷⁵ V roku 2018 bola čínska spoločnosť Huawei obvinená z obchádzania amerických sankcií voči Iránu a z krádeže obchodného tajomstva. ČĽR

⁷⁴Financial Tribune. Iran's Trade With China Hits \$18.7b [online]. [cit 2021-04-08]. Dostupné na: [Iranhttps://financialtribune.com/articles/domestic-economy/107984/irans-trade-with-china-hits-187b](https://financialtribune.com/articles/domestic-economy/107984/irans-trade-with-china-hits-187b)

⁷⁵ Reuters. China's ZTE pleads guilty, settles U.S. sanctions case for nearly \$900 million [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-zte-idUSKBN16E1X1>

vníma tento krok ako politickú zaujatosť zameranú na potlačenie čínskeho technologického rozvoja.⁷⁶

Podľa hovorkyne ministerstva zahraničných vecí: „USA budú naďalej ukladať sankcie čínskym spoločnostiam, ktoré spolupracujú s Iránom, najväčším štátnym podporovateľom terorizmu,“ čo odôvodnila vyjadrením „čínska vláda podporou čínskych spoločností v uskutočňovaní sankčných aktivít s iránskym režimom podkopáva svoj vlastný cieľ posilňovať mier a stabilitu.“⁷⁷

V súčasnosti čelí hospodársky izolovaný Irán aj problémom týkajúcich sa legitimacy režimu v krajine, sociálno-ekonomickej nestability, násilných nepokojov a v neposlednom rade zlou epidemiologickou situáciou v súvislosti s dôsledkami pandémie COVID-19. Irán je tak mimoriadne závislý na pomoci ČĽR, ktorá je v kontexte iránsko-čínskej spolupráce často označovaná ako „ekonomická, diplomatická a vojenská poistka“.⁷⁸

Možným nedostatkom môže byť aj nízka teritoriálna a komoditná koncentrácia iránskeho hospodárstva a exportu. Ekonomika Iránu je sústredená na vývoz nerastných surovín a termoplastov. Nedostatočná diverzifikácia iránskej ekonomiky a vyčerpatelnosť zdrojov by mohli spôsobiť potencionálne nahradenie odbytišťa.

3.4.3 Príležitosti iránsko-čínskeho partnerstva

Čínsky minister zahraničných vecí Wang Ji a minister zahraničných vecí Iránu Mohammad Džavad Zarif podpísali 25 ročnú dohodu o spolupráci, nazvanú aj Komplexné strategické partnerstvo, 27. marca 2021 v Teheráne. Dohoda je vyvrcholením rastúcich hospodárskych, obchodných a vojenských väzieb medzi týmito dvoma krajinami od nástupu iránskeho islamského režimu po revolúciu v roku 1979. Jej cieľom je aj naďalej posilňovať dlhoročné ekonomické a politické spojenectvo. Oba štáty sa dohodli na udržiavaní trvalých a strategických vzťahoch. Spolupracovať majú vo všetkých oblastiach vrátane hospodárstva, kultúry, cestovného ruchu, technológií a tak vytvárať nové pracovné miesta. Kľúčovým pilierom spolupráce je záväzok čínskej vlády investovať v Iráne 400 mld. USD počas

⁷⁶ The Straits Times. US charges China's Huawei, CFO over Iran sanctions, stealing trade secrets [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.straitstimes.com/world/united-states/us-charges-chinas-huawei-with-bank-fraud-stealing-trade-secrets>

⁷⁷ The New York Times. Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>

⁷⁸ The Washington Institute for Near East Policy. With COVID-19, Iran's Dependence on China Grows [online]. [cit 2021-03-27]. Dostupné na: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/covid-19-irans-dependence-china-grows>

nasledujúcich 25 rokov výmenou za stabilné dodávky ropy. Návrh obsahuje takmer 100 projektov, ktoré sú v súlade s ambíciami Iniciatívy Pásu a Cesty a týkajú sa najmä výstavby letísk, vysokorýchlostných železníc, metra a vybudovania infraštruktúry 5G sietí.⁷⁹ Vo vzájomnej dohode sú zahrnuté najmä investície do námorného, obranného, petrochemického, energetického a bankového sektora. Dohoda tiež ponúka pomoc pri posilňovaní kontroly iránskeho štátu nad kyberpriestorom.⁸⁰

Čínska vláda sa tiež zaviazala dodať Iránu viac vakcín proti novému koronavírusu SARS-CoV-2.⁸¹ Tento pakt by mohol zmierniť medzinárodnú izoláciu Iránu, prehĺbiť vplyv ČĽR v regióne a zároveň zvýšiť dynamiku obchodu v rámci Blízkeho východu. Irán zároveň dúfa, že mu silnejšie vzťahy s Čínou môžu pomôcť prinavrátiť USA k rokovaniu o sankciách. ČĽR viac krát preukázala ochotu chrániť Irán pred americkým diplomatickým tlakom a dôrazne sa postavila proti navrhovanému rozšíreniu zbrojného embarga USA voči Iránu.⁸²

3.4.4 Hrozby iránsko-čínskeho partnerstva

Napätie v Perzskom zálive, ktoré prerástlo do krízy v rokoch 2019 – 2020 považujeme za pretrvávajúcu hrozbu vzájomného iránsko-čínskeho obchodného partnerstva. K vyostreniu situácie došlo po tom čo USA v roku 2018 odstúpili od jadrovej dohody s Iránom.

Irán má napäté vzťahy s Izraelom, ktorý je podporovaný USA. Vnímanie Iránu je však negatívne aj medzi ostatnými štátmi Perzského zálivu (Bahrain, Katar, Spojené arabské emiráty), ktoré disponujú šíitskou menšinou. V roku 2005 vyhlásil vtedajší iránsky prezident Ahmadinedžád, že „*Izrael musí byť vymazaný z mapy sveta*“⁸³ a zároveň začal rozvíjať svoj jadrový program. Izrael vníma podobné útoky ako smrteľnú hrozbu a začal sériu diverzií na

⁷⁹ The New York Times. Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>

⁸⁰ Central European Institute of Asian Studies. China and Iran: Ready for a new trade and military partnership [online]. [cit 2021-03-20]. Dostupné na: <https://ceias.eu/china-and-iran-ready-for-a-new-trade-and-military-partnership/>

⁸¹ Reuters. Iran and China sign 25-year cooperation agreement [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-iran-china/iran-china-sign-landmark-25-year-cooperation-agreement-idUSKBN2BJ0AD>

⁸² Baker Institute Blog. China-Iran partnership: „*The enemy of my enemy*“ [online]. [cit 2021-03-22]. Dostupné na: <https://blog.bakerinstitute.org/2020/09/09/china-iran-partnership-the-enemy-of-my-enemy/>

⁸³ The New York Times. Iran's New President says Israel „*Must Be Wiped Off the Map*“ [online]. [cit 2021-03-22]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2005/10/27/world/middleeast/irans-new-president-says-israel-must-be-wiped-off-the-map.html>

jadrových zariadeniach v Iráne a atentátov na jeho vedcov. Zároveň začal vojensky atakovať bojovníkov Hizbaláhu v Sýrii, ktorý sú napojení na Irán. Možno povedať, že vzťahy Izraela s Iránom, ktorý je podporovaný USA sú na hranici vojenského konfliktu.

Irán je tiež zaangažovaný, prostredníctvom šiítskych bojovníkov v takých nestabilných krajinách ako je Sýria, Irak a Libanon. Existuje veľké riziko, že názory ČĽR nemusia byť v súlade s iránskou geopolitickou stratégiou a nebude môcť byť použitá čínska „zásada nezasahovania“, ktorá zamedzuje suverénnym štátom intervenovať do vnútorných záležitostí ostatných štátov.

Potencionálnou hrozbou je aj zneužitie novonadobudnutej čínskej pozície v Iráne, kedy sa Irán môže stať úplne hospodársky závislým a podriadeným voči čínskym rozhodnutiam. Kritici čínsko-iránskej 25-ročnej dohody o strategickej spolupráci poukazujú na predchádzajúce čínske investičné projekty, ktoré ponechali krajiny v Afrike a Ázii zadlžené a úplne závislé od ČĽR. Osobitné obavy budia prístavy v Ormuzskom prielive, ktoré by dali ČĽR výnimočnú strategickú pozíciu.⁸⁴

3.4.5 Vyhodnotenie SWOT analýzy

V tejto podkapitole skonfrontujeme jednotlivé časti SWOT analýzy vzájomného obchodného partnerstva Iránu a ČĽR.

Tabuľka 2 **Silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby iránsko-čínskeho obchodného partnerstva**

Silné stránky: • ekonomická výhodnosť • exportná naviazanosť • strategická geografická poloha Iránu	Slabé stránky: • zhoršené vzťahy s USA • nízka teritoriálna a komoditná koncentrácia iránskeho hospodárstva
Príležitosti: • dohoda „Komplexné strategické partnerstvo“	Hrozby: • hrozba vojenského konfliktu Iránu a Izraela • zneužitie postavenia Čínou

Zdroj: vlastné spracovanie

⁸⁴ The New York Times. Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>

Napriek tomu, že pri kvantitatívnom porovnaní jednotlivých častí SWOT analýzy nie je dominantná žiadna zo 4 častí, možno konštatovať, že niektoré aspekty významovo prevažujú nad ostatnými. Nakoľko sa zaoberáme obchodným partnerstvom, je pre nás dôležité aby bolo pre obe zúčastnené strany ekonomicky výhodné a preto pri posudzovaní iránsko-čínskeho obchodného partnerstva kladieme dôraz na význam ekonomického faktora. Základom posudzovania vzájomnej ekonomickej výhodnosti sú komparatívne výhody, ktorými jednotlivé krajiny disponujú a môžu vzájomnú spoluprácu prehĺbiť. Čínska ekonomika je závislá od Iránu v dodávkach nerastných surovín, ČĽR zase disponuje finančnými prostriedkami a poznatkami dôležitými pre ich efektívne využitie. Okrem historických väzieb a ekonomického potenciálu je významným faktorom v prospech iránsko-čínskeho partnerstva aj strategická poloha Iránu, ktorá je strategická pre pozemnú aj námornú infraštruktúru BRI.

Slabé stránky predstavujú predovšetkým zhoršené vzťahy so Západom, ktoré však spoluprácu Iránu a ČĽR do značnej miery stimulujú a dajú sa tak považovať za ambivalentný aspekt vnútorných atribútov SWOT analýzy.

V rámci príležitostí partnerstva môžeme konštatovať, že v prípade naplnenia záväzkov stanovených v podpísanej dohode, bude mať „*Komplexné strategické partnerstvo*“ množstvo bilaterálnych benefičných účinkov pre Irán aj ČĽR.

Za potencionálnu hrozbu partnerstva považujeme nestabilnú politickú situáciu v Perzskom zálive. Pozorujeme však aj stabilizačné tendencie zo strany Iránu, ktoré by mohli zmierniť napätú geopolitickú situáciu.

Záver

Iránsko-čínske partnerstvo je ústrednou témou celej záverečnej práce. Nakoľko ide o významných globálnych aktérov, ich spolupráca má význačný dopad nielen na krajiny ázijského regiónu, ale aj na väčšinu ostatných štátov. Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo na základe analýzy zhodnotiť iránsko-čínske partnerstvo v kontexte Iniciatívy Pásu a Cesty a identifikovať jeho silné stránky, slabé stránky, príležitosti a hrozby.

Silné stránky iránsko-čínskeho partnerstva predstavujú najmä jednoznačné ekonomické výhody, ktoré si Irán a ČĽR dokážu navzájom poskytnúť. ČĽR našla v Iráne stabilného partnera v dovoze nerastných surovín, na ktorých importe je ako svetová výrobná veľmoc závislá. Irán naopak podporuje investíciami do infraštruktúry a viacerých odvetví hospodárstva. Väčšina čínskych investícií v Iráne smeruje do dopravného sektora, ktorý by mal zabezpečiť zvýšenie mobility tovarov medzi krajinami. Oba štáty majú spoločné historické väzby a aj v súčasnosti zdieľajú rovnaké hodnoty. Spolupráca tak prináša nielen ekonomickú prosperitu, ale aj sociálne a geopolitické prínosy. V rámci slabých stránok identifikujeme najmä zhoršené vzťahy s USA, ktoré naďalej postihujú štáty spolupracujúce s Iránom. Ďalším nedostatkom je narastajúca prílišná naviazanosť Iránu na ČĽR. Predpokladáme, že čím sa budú vzťahy Iránu a ČĽR s USA zhoršovať, tým sa bude vzájomná iránsko-čínska obchodná závislosť zvyšovať. Silné stránky obchodného partnerstva Iránu s ČĽR však podľa našich výsledkov kvalitatívne prevyšujú tie slabé. Perspektívou je pretrvávajúce odhodlanie oboch krajín spolupracovať, čo potvrdili dohodou o dlhodobej spolupráci podpísanou v marci 2021. Za potencionálnu hrozbu partnerstva možno považovať nestabilnú politickú situáciu v Perzskom zálive.

Ďalší vývoj čínsko-iránskych vzťahov bude pravdepodobne ovplyvnený niekoľkými dominantnými faktormi. Budúcnosť čínsko-iránskych vzťahov sa nedá oddeliť od iných medzinárodných súvislostí a to hlavne od rastúcej konfrontácie medzi Čínou a USA. Ide preto najmä o čínsku globálnu stratégiu a jej konzekvencie pre Blízky východ. Ďalším faktorom môže byť stupňovanie alebo zmiernenie napätia Iránu s USA a prípadné postupné uvoľňovanie sankcií. Irán sa nachádza v nesmierne komplikovanej situácii na priesečníku záujmov rôznych krajín a hnutí a navyše aj v neistej vnútropolitickej klíme, takže robiť prognózu je veľmi ťažké. Zjednodušene, sa dajú načrtnúť dva krajné scenáre:

V prípade pesimistického scenára, sa Irán môže dostať do vojny z Izraelom, kvôli výrobe jadrovej zbrane. V tomto prípade sa dá predpokladať dokonca stiahnutie ČĽR z tohto regiónu a utlmenie vzájomných kontaktov.

V prípade optimistického scenára by zvíťazila diplomacia, ktorou by si Irán na základe série medzinárodných dohôd zabezpečil stabilitu, čo by prospelo aj bilaterálnym čínsko-iránskym obchodným vzťahom. Pre Irán by to znamenalo prosperitu a posilnenie pozície regionálneho hráča.

Vzhľadom k vyššie uvedenému, môžeme doterajšiu spoluprácu Iránu a ČĽR, ako aj samotnú Iniciatívu Pásu a Cesty, vyhodnotiť ako mimoriadne prínosnú pre oboch partnerov. Hoci navonok sú výhody spolupráce predovšetkým ekonomické, Iniciatíva predstavuje vynikajúcu príležitosť k zlepšeniu nielen hospodárskych ale aj politických pomerov medzi všetkými zúčastnenými krajinami. Podľa nášho názoru je v rámci iránsko-čínskych vzťahov pozitívnym predpokladom pretrvávajúca tendencia oboch krajín spolupracovať, čo bude možné len pri zachovaní stabilnej politickej situácie a mierových riešeniach prípadných globálnych konfliktov.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. BALÁŽ, Peter a kol. Medzinárodné podnikanie: na vlne globalizujúcej sa svetovej ekonomiky. Bratislava : Sprint dva, 2010. 546 s. ISBN 978-80-89393-18-3.
2. DANIEL, Elton. *The Greenwood histories of the modern nations : The History of Iran*. 2.vyd. Santa Barbara : Greenwood Press, 2012. 332 s.. ISBN 978-0313375095.
3. GRASSEOVÁ, M., DUBEC, R., a ŘEHÁK, D. – *Analýza podniku v rukou manažera*, Brno: Computer Press, 2010. 325 s. ISBN: 978-80-251-2621-9
4. FRANKOPAN, Peter. *The Silk Roads: A New History of The World*. 1. vyd. Londýn: Bloomsbury, 2015. 656 s. ISBN 9781408839973
5. JINPING, Xi. *The governance of China*. 1. vyd. Peking: Foreign Languages Press Co, 2014. 515 s. ISBN 978-7-119-09057-3.
6. JOHNSON, Paul. *Dějiny 20. století*. Praha : Rozmluvy, 1991. s. 685. ISBN 80 85336 07 3.
7. KALÍNSKÁ, Emilie a kolektiv. *Mezinárodní obchod v 21.století*. 1vyd.. Praha : Grada Publishing a.s., 2010. s 228. ISBN 978-80-247-3396-8.
8. LESÁKOVÁ, D. a kol. – *Strategický marketingový manažment*, Hronský Beňadik : NETRI 2004, ISBN 80- 968904-8-4

Internetové stránky a iné publikácie

1. Asia for educators. Principles of China's Foreign Policy [online]. [cit 2021-01-12]. Dostupné na: http://afe.easia.columbia.edu/special/china_1950_forpol_principles.htm
2. Baker Institute Blog. China-Iran partnership: „*The enemy of my enemy*“ [online]. [cit 2021-03-22]. Dostupné na: <https://blog.bakerinstitute.org/2020/09/09/china-iran-partnership-the-enemy-of-my-enemy/>
3. BANSARD international. Focus on China Import, 2nd largest importer in the world [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na: <https://www.bansard.com/en/news/Focus-on-China-Imports-2nd-largest-importer-in-the-world>
4. BBC News. EU imposes new sanctions on Iran [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: : <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-19947507>
5. BBC News. How Iran fell out with the West [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: : <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33552911>

6. Britannica. Reza Shah Pahlavi : shah of Iran [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na : <https://www.britannica.com/biography/Reza-Shah-Pahlavi>
7. CAMBRIDGE DICTIONARY. Sanctions [online]. [cit 2021-01-03]. Dostupné na: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sanction>
8. Central European Institute of Asian Studies. China and Iran: Readyng for a new trade and military partnership [online]. [cit 2021-03-20]. Dostupné na: <https://ceias.eu/china-and-iran-readyng-for-a-new-trade-and-military-partnership/>
9. Council of the European union. Iran: New EU sanctions target sources of finance for nuclear programme [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/127444.pdf
10. ČÁKY, Milan. Slovenská politologická revue: Hospodárske reformy v Číne [elektronický zdroj]. 2.vyd.. Trnava: Katedra politológie – Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2005. 23. ISSN 1335- 9096. Dostupné na: http://sjps.fsvucm.sk/Articles/05_2_5.pdf
11. FALLON, Theresa, *The New Silk Road: Xi Jinping 's Grand Strategy for Eurasia*. Tretie vydanie. New York: American Foreign Policy Interests, 2015, s. 140- 147, ISSN 1080-3920 [online]. [cit 2020-12-01]. Dostupné na: <https://static1.squarespace.com/static/57c1e6325016e1eb7935512b/t/57f68f49d482e94753c3dcf2/1475776345207/FallonNewSilkRoad-5.pdf>
12. Financial Tribune. Iran's Trade With China Hits \$18.7b [online]. [cit 2021-04-08]. Dostupné na: <https://financialtribune.com/articles/domestic-economy/107984/iran-trade-with-china-hits-187b>
13. France Diplomatie. La Banque asiatique d'investissement pour les infrastructures [online]. [cit 2021-02-10]. Dostupné na: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/asie-oceanie/les-dynamiques-d-integration-regionale/les-enceintes-de-cooperation-economique/article/la-banque-asiatique-d-investissement-pour-les-infrastructures>
14. France Diplomatie. Présentation de l'Iran : Présentation du pays [online]. [cit 2021-04-11]. Dostupné na: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/iran/presentation-de-l-iran/>
15. Fx-rate. Yuan to Rial [cit 2021-03-11]. Dostupné na: <https://fx-rate.net/CNY/IRR/>
16. HONG, Zhao. Journal of Contemporary China. *New Perspectives on China's Foreign Relations: China's Dilemma on Iran: between energy security and responsible rising power* [online]. Oxfordshire, 17.12.2013, roč. 23, č. 87, s. 408-

424 [cit. 2021-03-06]. ISSN: 1067-0564. Dostupné na:
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10670564.2013.843880>

17. Hospodárske noviny. Kolaps na ropnom trhu pokračuje, cena Brentu padla na vyše 20-ročné minimum [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na:
<https://finweb.hnonline.sk/financie-a-burzy/2134942-kolaps-na-ropnom-trhu-pokracuje-cena-brentu-padla-na-vyse-20-rocne-minimum>
18. CHELALA, Cesar. THE TIMES OF ISRAEL: Napoleon's prophecy about China [online]. [cit. 6.1. 2021]. Dostupné na: <https://blogs.timesofisrael.com/napoleons-prophecy-about-china/>
19. Investopedia. One Belt One Road (OBOR) [online]. [cit 2020-12-01]. Dostupné na:
<https://www.investopedia.com/terms/o/one-belt-one-road-obor.asp>
20. LIN, Justin Yifu. WANG, Yan. China's Integration with the World: Development as a Process of Learning and Industrial Upgrading. In: CAI, Fang. Transforming the Chinese Economy. 2010. s. 231. [online]. [cit 2020-01-02]. Dostupné na:
<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/6336/WPS4799.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
21. Macrotrends. China GDP 1960-2021 [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na:
<https://www.macrotrends.net/countries/CHN/china/gdp-gross-domestic-product>
22. Middle East Institute. Defying expectations: China's Iran Trade and Investments [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné na: <https://www.mei.edu/publications/defying-expectations-chinas-iran-trade-and-investments>
23. Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Sankcie EÚ [online]. [cit 2021-01-03]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/financny-trh/bankovnictvo/sankcie-eu/>
24. Ministerstvo zahraničných vecí a Európskych záležitostí Slovenskej republiky. Ekonomická informácia o teritóriu : Iránska islamská republika [online]. [cit 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/10182/620840/Irán+-+ekonomické+informácie+o+teritóriu+2020>
25. NEVUE-EGLISE, Amélie. La revue de Teheran. Iran : après plus de 20 ans de sanctions, quelle influence sur l'économie? [online]. [cit 2021-03-04]. Dostupné na:
<http://www.teheran.ir/spip.php?article124#gsc.tab=0>
26. OEC. China : Product trade [online]. [cit 2020-03-08]. Dostupné na:
<https://oec.world/en/profile/country/chn>

27. OEC. Iran : Product trade [online]. [cit 2020-03-08]. Dostupné na: <https://oec.world/en/profile/country/irn>

28. OCHA United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Iran . [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné na: <https://www.unocha.org/middle-east-and-north-africa-romena/iran>

29. PERMANENT MISSION OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA TO THE UNITED NATIONS OFFICE AT GENEVA AND OTHER INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN SWITZERLAND. The Belt and Road Initiative: Progress, Contributions and Prospects [online]. [cit 2021-03-01]. Dostupné na: <http://www.china-un.ch/eng/zywjyjh/t1675564.html>

30. Reuters. Iran and China sign 25-year cooperation agreement [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-iran-china/iran-china-sign-landmark-25-year-cooperation-agreement-idUSKBN2BJ0AD>

31. Reuters. Iran says it will end snap IAEA inspections if nuclear deal terms not met [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/uk-iran-nuclear-usa-idUSKBN2AF0H4>

32. Reuters. China's ZTE pleads guilty, settles U.S. sanctions case for nearly \$900 million [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-usa-china-zte-idUSKBN16E1X1>

33. RUŽEKOVÁ, Viera. Ekonomický časopis. Liberalizácia svetového obchodu: význam a účinky regionálnych dohôd (na príklade Európskej únie a Kanady) [online]. Bratislava: SAV, 2013, roč. 61/2013, č.9, s. 963 – 982. ISSN 2729-7470. Dostupné na: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0621142709%2013%20Ruzekova-RS.pdf>

34. SALEHI – ISFAHANI, Djavad. . Brookings. Iran's economy 40 years after the Islamic Revolution [online]. [cit 2021-01-11]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2019/03/14/irans-economy-40-years-after-the-islamic-revolution/>

35. Silk Road Fund. Overview [online]. [cit 2021-01-03]. Dostupné na: <http://www.silkroadfund.com.cn/enweb/23775/23767/index.html>

36. Statista. Growth of the gross domestic product of Iran 2025 [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/294301/iran-gross-domestic-product-gdp-growth/>

37. THE ECONOMIC TIMES. On OBOR, US backs India, says it crosses “disputed “ territory: Jim Mattis. Online [cit 2021-01-03]. Dostupné na:

<https://economictimes.indiatimes.com/news/company/corporate-trends/presenting-the-jury-for-the-economic-times-awards-for-corporate-excellence-2020/articleshow/80661650.cms>

38. The Guardian. US imposes sanctions on senior Chinese officials over Uighur abuses [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/world/2020/jul/10/us-imposes-sanctions-on-senior-chinese-officials-over-uighur-abuses>

39. The National Bureau of Asian Research. Backgrounder from Political and Strategic Implications of China's Belt and Road Initiative: A Concise Guide to the Belt and Road Initiative [online]. [cit 2021-04-18]. Dostupné na: <https://www.nbr.org/publication/a-guide-to-the-belt-and-road-initiative/>

40. The New York Times. Defying U.S., China and Iran Near Trade and Military Partnership [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2020/07/11/world/asia/china-iran-trade-military-deal.html>

41. The New York Times. Iran's New President says Israel „*Must Be Wiped Off the Map*“ [online]. [cit 2021-03-22]. Dostupné na: <https://www.nytimes.com/2005/10/27/world/middleeast/irans-new-president-says-israel-must-be-wiped-off-the-map.html>

42. The Straits Times. US charges China's Huawei, CFO over Iran sanctions, stealing trade secrets [online]. [cit 2021-03-28]. Dostupné na: <https://www.straitstimes.com/world/united-states/us-charges-chinas-huawei-with-bank-fraud-stealing-trade-secrets>

43. The Washington Institute for Near East Policy. With COVID-19, Iran's Dependence on China Grows [online]. [cit 2021-03-27]. Dostupné na: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/covid-19-irans-dependence-china-grows>

44. The World Bank. GDP (current US\$) met [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?name_desc=false

45. The World Bank. GDP per capita (current US\$) – China [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=CN&name_desc=false

46. The World Bank. Gross domestic product 2019, PPP. [online]. [cit 2020-12-15]. Dostupné na: http://databank.worldbank.org/data/download/GDP_PPP.pdf

47. The World Bank. Islamic Republic of Iran : Overview [online]. [cit. 2021-03-05]. Dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview>

48. Trade map. Bilateral trade between China and Iran, Islamic Republic of in 2019 [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nvpm=1%7c156%7c%7c364%7c%7cTO TAL%7c%7c%7c2%7c1%7c1%7c2%7c1%7c%7c1%7c1%7c%7c1>

49. Trade map. Bilateral trade between Iran, Islamic Republic of and China in 2019 [online]. [cit. 2021-04-20]. Dostupné na: <https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nvpm=1%7c364%7c%7c156%7c%7cTO TAL%7c%7c%7c2%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1>

50. TRENDS. The Iran-China trade deal: regional implications [online]. [cit 2021-04-23]. Dostupné na: <https://trendsresearch.org/insight/the-iran-china-trade-deal-regional-implications/>

51. TROUSH, Sergei. Brookings. China's Changing Oil Strategy and its Foreign Policy [online]. [cit 2021-01-12]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/articles/chinas-changing-oil-strategy-and-its-foreign-policy-implications/>

52. UNCTADstat. Merchandise trade matrix - imports of individual economies in thousands of United States dollars, annual [online]. [cit 2021-04-20]. Dostupné na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>

53. UNCTADstat. General profile: China [online]. [cit 2021-04-20]. Dostupné na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>

54. UNCTADstat. General profile: Iran (Islamic republic of) [online]. [cit 2021-04-20]. Dostupné na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableView/tableView.aspx>

55. United Nations Security Council. Resolution 2231 (2015) on Iran Nuclear Issue [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné na: <https://www.un.org/securitycouncil/content/2231/background>

56. VOON, P. Jan a XU, Xinpeng. Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics. *Impact of the Belt and Road Initiative on China's soft power: preliminary evidence* [online]. Oxfordshire: Taylor & Francis, 3.11. 2019, roč. 27, č. 1, s. 120-131. ISSN 1608-1625. Dostupné na: <https://www.tandfonline.com/doi/ref/10.1080/16081625.2020.1686841?scroll=top>

57. VOX EU. China's strong domestic demand has reduced its surplus . [online]. [cit 2020-01-02]. Dostupné na: <https://voxeu.org/article/china-s-strong-domestic-demand-has-reduced-its-trade-surplus>

58. WORKMAN, Daniel: *China's Top Exports*. World's Top Exports. [online]. 2020. [cit 2020-03-02]. Dostupné na: <http://www.worldstopexports.com/chinas-top-10-imports/>
59. World Trade Organization. Overview [online]. [cit 2020-12-30]. Dostupné na: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/wto_dg_stat_e.htm
60. XINHUANET. Iran approves visa-free travel for Chinese tourists [cit 2021-03-12]. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2019-06/30/c_138186936.htm
61. XINHUANET. News Analysis: Iran's economy impacted, but survives U.S. sanctions [cit 2021-03-03]. Dostupné na: http://www.xinhuanet.com/english/2019-11/28/c_138588038.htm
62. Zastupitelský úřad ČR v Pekingu. Souhrnná teritoriální informace Čína [online]. [cit 2020-03-10]. Dostupné na: [http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/08/13/Nahled%20STI%20\(PDF\)%20Cina%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202020.031725498.pdf](http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/08/13/Nahled%20STI%20(PDF)%20Cina%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202020.031725498.pdf)